

47

1844

ΑΣΤΡΟΝ

ΤΗΣ

ΑΝΑΤΟΛΗΣ, ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ.

ΥΠΟ

Ν. ΑΪΒΑΖΙΔΟΥ.

ΕΤΟΣ Α. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Γ'.

Ίούλιος.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ

Ὅτις ἔρρωθ', ἀνο τῆς Καπνικερίας.

1844.

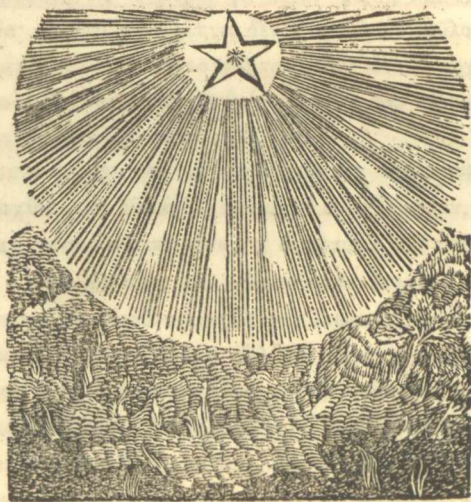
ΑΣΤΡΟΝ
ΤΗΣ
ΑΝΑΤΟΛΗΣ,
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ.

ΥΠΟ

Ν. ΑΪΒΑΖΙΔΟΥ.

ΕΤΟΣ Α΄ ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Γ΄.

Ἰούλιος.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ
Ὀδὸς Ἑρμοῦ, ἄνω τῆς Καπνικαρέας.

1844.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η

ΕΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΞΙΟΔΑΚΡΥΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΑΥΤΗΣ.

« Οἱ θαμβώμενοι Πάρισιανοὶ τολμῶσι νὰ ὀνομάζωνται ἐλευθεροὶ· τῶντι δὲν εἶναι σκλάβοι ἐστεμμένων τυράννων, εἶναι ὅμως σκλάβοι οὐδαμινωτάτων ἀνθρωπαρίων καὶ ἀχραιοτάτων κακούργων » . . Ἐλεγεν ὁ Βεργνιαύδιος ἐπὶ τῶν φοβερῶν ἐκείνων ἡμερῶν τοῦ Σεπτεμβρίου τῆς Γαλλίας. . . Τοῦτ' αὐτὸ ἀρμῶζει νὰ ἐκφωνήσῃ τις σήμερον μὲ πόνον ψυχῆς καὶ εἰς τὴν ἀτυχῆ Ἑλλάδα· τῶντι οἱ Ἕλληνες δὲν εἶναι πλέον δούλοι τοῦ Βασιρικοῦ ἀπολιτισμοῦ, κατεστάθησαν ὅμως δούλοι ἀγριωτάτου ἐγωῖσμοῦ καὶ τῶν πλέον ὀλεθρίων παθῶν, καὶ θέλουσι γενῆ θύματα τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν των.

Σκοπὸν ἔχομεν νὰ μὴν ἐπεμβῶμεν ὡς πρὸς τὰς ἐσωτερικὰς λογομαχίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ οὔτε ἐπεμβαίνομεν, ἐνασχολούμενοι εἰς γενικὰ ἀντικείμενα, ἢ ἀνάπτυξις τῶν ὁποίων δύναται νὰ εἶν' ἐπωφελὴς πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει, δὲν ἠθέλαμεν δαπανῆσαι τὸν καιρὸν ἡμῶν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἰδιοτελεῖς συγκρούσεις οἰουδήποτε ἔθνους· ἀλλ' ἡ Πατρίς κινδυνεύει· καὶ ὅτε ἡ φιλότατη Πατρίς ἡμῶν κινδυνεύῃ, ὁ ἔξω κόσμος, ὅστις δὲν εἶναι ἀδιάφορος ὡς πρὸς τὴν τύχην τοῦ ἐνδόξου τούτου τόπου, ἄς συχωρήσῃ εἰς τὴν ἀδυναμίαν μας, διὰ νὰ ἀφιερῶσωμεν ὀλίγας στιγμὰς πρὸς βοήθειάν του.

Ἄφου ἡ θάλασσα ταραχθῆ ἀπὸ σφοδρὸν ἄνεμον, κυμαίνεται ἀκόμη ἰκανὸν καιρὸν καὶ μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ ἀνέμου· τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ φυσικὴ τῆς συνέπεια τῶν πολιτικῶν μεταβολῶν παντὸς ἔθνους. Ἡ Ἑλλὰς ὕστερον ἀπὸ τῶν πολιτικῶν ἐκείνων σάλον

τοῦ Σεπτεμβρίου δι' ἰκανὸν καιρὸν καὶ μετὰ ταῦτα ἠσθάνετο σιγανόν τινα κυματισμὸν, ἕωσοῦ ἡ καθιέρωσις τοῦ Συντάγματος ὁμοῦ μὲ τὴν ἐπισφράγισιν τῆς τύχης τῆς ἔμελλε νὰ ἐπιφέρῃ καὶ τὴν ἀκύμαντον κοινωνικὴν αὐτῆς γαλήνην. Ἄλλ' οἱ νόμοι τῆς φύσεως ἠπατήθησαν ταύτην τὴν φορὰν· ἀντίστροφος παρουσιάζεται τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων ὁ ῥοῦς. Ἔτις ἠδύνατο νὰ φοβηθῆ ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἐξελθοῦσα μὲ θρίαμβον ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐκείνην κρίσιν τῆς, δύναται ἤδη προσορμισθεῖσα εἰς τὸν λιμένα ἐν πλήρει νηνεμίᾳ νὰ καταποντισθῆ; Τίς ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἡ Ἑλλάς, θραύουσα τὰς ἀλύτους τῆς ἐπονειδίστου δουλείας τῆς δύναται ἤδη εἰς αὐτὰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἐλευθερίας τῆς νὰ εὔρῃ τὸν τάφον τῆς καὶ νὰ καταστραφῆ; Τίς ἠθελε πιστεύσει, ὅτι ἡ πείρα πολυχρονίων συμφορῶν καὶ παθημάτων δὲν ἠθελε γενῆ διδάσκαλος τοῦ παρόντος εἰς ταύτην τὴν ζῶσαν τῆς Ἑλλάδος γενεάν;

Ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουσιν ἐκκτέρωθεν αἱ ἐφημερίδες τῆς Ἑλλάδος, εἶναι θλιβερά, καὶ ἡ Ἑλλάς φαίνεται δὲν ἐξῆλθεν εἰσέτι ἀπὸ τὴν ἄβυσσον τῶν συμφορῶν τῆς. Ἡ ἐνδοξος ἐκείνη μεταβολὴ τοῦ Σεπτεμβρίου, διὰ νὰ ἠθελε παραγάγῃ πλήρη τὰ εὐτυχῆ ἀποτελέσματά τῆς, δὲν ἤρκει νὰ φέρῃ τὴν μεταβολὴν εἰς τὸ εἶδος τῆς Κυβερνήσεως τοῦ τόπου μόνον, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ συνεπιφέρῃ καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν πνευμάτων, τὴν ἐξάλειψιν τῶν παθῶν, αὐτὴν τὴν ἠθικὴν ἀναγέννησιν τῆς κοινωνίας. Ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἔθνους ἐν διαστήματι δεκαετοῦς εἰρήνης, ἡ συναίσθησις τῶν πολυειδῶν δυστυχημάτων τῆς ὑπὸ τὰ καταστρεπτικὰ βήματα τῆς ξενοκρατίας, ἡ ἐξορία τὴν ὁποίαν ἔπαθον, πρόσθεσις καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἀνατροπὴ, τὴν ὁποίαν συγχρόνως ἔλαβόν τινες τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς, ὅλα ταῦτα ἐγγυῶντο τὴν ἠθικὴν τῆς κοινωνίας ἀναμόρφωσιν, καὶ τὴν πολιτικὴν σύνεσιν βασιλεύουσιν ἐν μέσῳ αὐτῆς διὰ τὸ μέλλον· ἀλλ' ἠπατήθημεν! εἴμεθα πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν, ἴσως δὲ καὶ εἰς πολὺ χειροτέραν κατάστασιν ἀκόμη.

Πρὶν ἢ ὑπάρξῃ ἔθνικόν τι πολίτευμα ἐπὶ τοῦ τόπου, τὰ πάθη ἄτινα κατεσπάραττον τὴν κοινωνίαν εἰς τὸ παρελθὸν εἶχον πρόσχημα τὴν διαφορὰν τῶν πολιτικῶν δοξασιῶν καὶ συστημάτων· ἀλλ' ἀφ' ἧς τὸ ἔθνος εἰς ἐν συνηγμένον κατέθεσε τὰ θεμέλια τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεώς του, καὶ ἀνήγειρεν ἐν πολιτικὸν οἰκοδόμημα καλὸν ἢ κακόν· ἀφ' ἧς αἱ διάφοροι πολιτικαὶ ἀρχαὶ καὶ δοξασίαι συνεκεράσθησαν εἰς ἐν καὶ διὰ τοῦ Συντάγματος καθιερώθη μία μόνη ἀρχή, ἐν μόνον σύστημα, ἡ Συνταγματικὴ Κυβέρνησις τοῦ τόπου· ἡ ἐρυθρὰ ταινία τοῦ Σεπτεμβρίου ἔμελλεν ἤδη νὰ ᾔηται τὸ αἰώνιον σημεῖον τῆς κοινωνικῆς ἐνότητος, καὶ δὲν ἔμενε νὰ κυματίζῃ τοῦ λοιποῦ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ὀρίζοντα, εἰμὴ μία μόνη σημαία, ἡ σημαία τοῦ ἔθνους.

Ἐπαρξίς Συντάγματος καὶ ὑπαρξίς κομμάτων ἢ φατριῶν ἦτο προφανὴς ἀντίφασις πλέον. Τὸ Σύνταγμα συγχωνεύει ἐν αὐτοῦ δλας τὰς φατρίας, ἔχει κεχαραγμένα ἀνυπέβλητα ὄρια, τὰ ὁποῖα καμμία φατρία, κανεὶς θνητὸς ἀτιμωρητὴ δὲν δύναται ποτε νὰ ὑπερπηδήσῃ· τὸ Σύνταγμα τέλος καθιστᾷ τὸ ἔθνος ὀβκληρον ὡς μίαν οἰκογένειαν μόνην· κόμματα ὅθεν δὲν δύνανται πλέον νὰ ὑπάρξωσιν, οὔτε ἔχουσι τι νὰ ἀντιπροσωπεύσωσιν ἐν τὸς τῆς κοινωνίας· καὶ πᾶσα σύγκρουσις, πᾶς διαπληκτισμὸς, πᾶς θόρυβος εἶναι ἀπαρακάλυπτος ἰδιοτέλεια, ἡ ἀποτέλεσμα ἐπιβουλῆς τῆς ἔθνικῆς ἐλευθερίας.

Τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔθνους ὕστερον ἀπὸ τοσοῦτους κλονισμοὺς, οἵτινες ἐφοβήρισαν νὰ τὸ καταστρέψωσιν εἰς αὐτὴν τὴν γέννησίν του, τέλος πάντων καθιερώθη ὑπὸ τὴν εὐνοίαν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ διὰ τῆς φρονήσεως τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν πληρεξουσίων· ἀλλ' ἡ εὐτυχία τὴν ὁποίαν ἐξ αὐτοῦ τοῦ Συντάγματος τὸ ἔθνος ἐπερίμενε, αὐτὴ ἐκρέματο ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν του.

Μεγάλη καὶ κρίσιμος ἦτον ἡ περίστασις τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆ· ἐπρόκειτο βεβαίως ἡ ἀνάπλασις τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος, ἡτις διὰ νὰ κατορθωθῆ μετ' ἐπιτυχίας, ἐχρειάζετο βεβαίως πολιτικὴ φρόνησις καὶ ἐμπειρία, ἀπάρνησις παθῶν καὶ προσωπικῶν

συμφερόντων, αὐτὴ πρὸ πάντων ἡ ἐθνικὴ ἐνότης· ἀλλὰ, φεῦ! προοίμια τὰ πλέον ἀπαίσια μᾶς ἔκαμαν νὰ θρηνήσωμεν ἐκ πρώτης ὕψους τὴν τύχην τῆς Πατρίδος! Ἡ ἰσοβιότης τῆς Γερουσίας ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἐθνικῆς διαιρέσεως· τὰ πάθη ἀνέλαβον ἕκτοτε χαρακτῆρα ἀγριώτερον· πνεῦμα ἐπίβουλον ἤρχισε νὰ ἀναρρίπιζῆ τὰς φλόγας τῆς διχονοίας πανταχοῦ, καὶ ἡ ἰδιοτέλεια ἀνεφάνη ἐπὶ τέλους ὡς τὸ δυσειδέστερον τέρας ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ κατασπαράξῃ τὴν δυστυχεῖν ταύτην κοινωνίαν.

Ἰπὸ τοιοῦτους οἰωνοὺς ἐσηματίσθη τὸ πρῶτον Συνταγματικὸν ὑπουργεῖον τῆς Ἑλλάδος· τὸ ὑπουργεῖον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτὴν τοῦ Συντάγματος, τραχὺς καὶ βραγδαῖος τὸ ἔχαιρέτησεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ὁ περιοδικὸς τύπος τῆς ἀντιπολιτεύσεως· δὲν ἐχρειάσθη νὰ παρέλθῃ πολὺς καιρὸς ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ του διὰ νὰ γεννηθῇ ὡς ἐκ τῶν ἀντεθνικῶν δῆθεν πράξεών του ἡ ἀντιπολίτευσις· ἡ ἀντιπολίτευσις ὑπῆρχε, καὶ μόνῃ ἡ παρουσία τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ὑπουργείου τούτου ἦτον ἰκανὴ νὰ ἐξάψῃ τὴν ὀργὴν αὐτῆς καὶ τὴν ἀγανάκτησιν· εἰς τοιαύτην περίεασιν ἕτερον μέρος τοῦ περιοδικοῦ τύπου ἀνέλαβε τοῦ ὑπουργείου τὴν ὑπεράσπισιν, καὶ εἰς μόνος μεταξὺ τῶν δημοσιογράφων, ὁ εὐγλωττος καὶ ἀξιότιμος συντάκτης τῆς Ἑλπίδος δεικνύων ἐν πλήρει συνέσει πολιτικὴν μετριοπάθειαν, ἐβάδισε κατὰ τινὰ τρόπον τὸν μέσον ὄρον ἀπὸ ἐπιθυμίαν τοῦ ν' ἀναφανῇ τὸ ὑπουργεῖον ἐθνικὸν καὶ γενναῖον.

Ἡ πάλῃ τοῦ περιοδικοῦ τύπου ἐδείχθη ἐξ ἀρχῆς τοσοῦτον πεισματώδης, ὥστε ἠδύνατό τις νὰ εἶπῃ, ποῦ θέλει καταντήσῃ αὐτὴ καθ' ἡν ἐποχὴν θέλουσι συνέλθῃ αἱ Βουλαί, καὶ ὅτε μέλλει νὰ κάμῃ τὴν κρίσιν τοῦ τοῦ ὑπουργείου; ἀλλ' ἰδοὺ κατὰ δυστυχίαν καὶ πρὶν ἀκόμη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ ἐξάψις τοῦ τύπου ἐφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω· εἶναι καιρὸς, ἀφ' οὗ ὁ ἔξω κόσμος ἢ δὲν τολμᾷ νὰ λάβῃ πλέον ἀνὰ χεῖράς του τὰς Ἑλληνικὰς ἐφημερίδας, ἢ τὰς λαμβάνει μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν ψυχῆς καὶ μὲ πολλὴν ἀθυμίαν· ἐν γένει δὲν ἀπαντᾷ τις εἰς αὐτάς, εἰμὴ πρᾶ-

ξεις λυπηρὰς, κατηγορίας, ὕβρεις, συκοφαντίας, καὶ τὸν πλέον ἄγριον διαπληκτισμόν. Τὸ λυπηρὸν ὕφος τῶν ἐφημερίδων τοῦτο παρακολουθεῖ βεβαίως τὸν ἐρεθισμόν τῶν πνευμάτων· τοῦτο εἶναι ἡ πιστὴ ἡχὴ, κ' ἐξηκονίζει λυπηρῶς τὴν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας· ἡ κατάστασις αὕτη ἐμπνέει φρίκην καὶ οἶκτον πανταχοῦ, καὶ τὰ ἀπευκταῖα σημεῖα τῆς ἐμφυλίου ῥήξεως καὶ αἱματοχυσίας, ἅτινα ὁσημέραι ἀναφαίνονται κινουῦσιν ἀλγεινότερον ἔλεος εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων.

Ἐὰν ρίψῃ τις βλέμμα ἐπὶ τῶν ἐφημερίδων τῆς ἀντιπολιτεύσεως βλέπει ἐν ὑπουργεῖον ἐξωγραφισμένον μὲ τὰ πλέον μελανὰ χρώματα, ὡς ὑπουργεῖον ξενικόν, ἀντεθνικόν, ἰδιοτελὲς καὶ εἰς τὸ ὁποῖον σκοπὸς μοναδικὸς ἀποδίδεται ἡ καταπάτησις τοῦ Συντάγματος, τῆς κοινωνίας ἢ ὑποδούλωσις, καὶ ἡ διαφθορά καὶ καταστροφὴ τοῦ ἔθνους.

Ἐὰν δὲ ἴδῃ τὰς ὑπὲρ τοῦ ὑπουργείου κηρυχθείσας ἐφημερίδας ἀπαντᾷ ἓνα κόσμον ἄλλον ἐξωγραφισμένον ὡς ὀχλαγωγικόν, ἀναρχικόν, ἐπαναστάτην.

Ἡ ἐθνικὴ μεταβολὴ τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ ἡ καθιέρωσις τοῦ Συντάγματος ἔκαμε νὰ παύσωσιν αἱ μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἐπικρατοῦσαι εὐπρόσωποι τῶν φατριῶν προσηγορία ἐκεῖναι, καὶ ἤδη διὰ νὰ ὑπάρχῃ φαίνεται πάντοτε ἐν πρόσχημα, ἐπενοήθησαν καὶ διεδέχθησαν αὐτὰς σεμνοπρεπέστεραι ἄλλαι· ἔχομεν τώρα φατρίαν συντηρητικὴν πατριωτικὴν, ἥτις εἶναι ἐκεῖνη τοῦ ὑπουργείου, καὶ ἔχομεν καὶ φατρίαν ἀναρχικὴν ἐπαναστατικὴν, ἥτις εἶναι ἡ τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Αἱ ἀπρεπεῖς ἐκφράσεις αὐταὶ διεγείρουσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν φρίκην, καθότι καὶ εἰς τὴν λεγομένην συντηρητικὴν μερίδα, καὶ εἰς ἐκείνην μάλιστα τῆς ἀντιπολιτεύσεως συνυπάρχει προσωπωποιημένος καὶ ὁ λαὸς αὐτός, καὶ ἡμεῖς δὲν παραδεχόμεθα τίποτε ἐξ ὅλων τῶν νέων προσηγοριῶν του τούτων· ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὰ συμφέροντα ἡμῶν, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὰ φρονήματα ἡμῶν, σεβασθῆτε τουλάχισον τὴν τιμὴν ἐνὸς ἐνδοξοῦ ἔθνους

σεβασθῆτε τὰς ἀρετὰς ἐνὸς γενναίου λαοῦ, τὸν ὁποῖον οὕτως ἐξυβρίζετε. Ποτὲ δὲν ἠκούσθη λαὸς ἀναρχικός· καὶ ἐπαναστάτης ἔγε· καὶ προσωπικῶν συμφερόντων, ποτὲ δὲν ἠκούσθη λαὸς, ὅστις νὰ μὴν ἀγαπᾷ τὴν εὐνομίαν καὶ τὴν ἡσυχίαν τῆς πατρίδος του ἐνεκα φιλαρχίας· ταῦτά εἰσιν ἐλαττώματα, τὰ ὅποια χαρακτηρίζουσι τὰ άτομα καὶ τοὺς ὀλιγαρχικούς, καὶ ὅχι ποτὲ φιλόνομον λαὸν οἷος ἐπεδείχθη πάντοτε ἐκεῖνος τῆς Ἑλλάδος. Πᾶς λαὸς, ἂν ᾖ λαὸς ἀνθρώπινος, εἰς ἄκρον ζηλότυπος διὰ τὴν ἐλευθερίαν του καὶ τὴν ἐθνικὴν του δοξάν, τότε μόνον ἀποσειεῖ τῆς ἐξουσίας τὸν ζυγὸν καὶ καταναῖ εἰς τὴν ἀναρχίαν, ὅποταν αἰσθάνηται τὴν καταπάτησιν τῶν ἱερῶν του δικαιωμάτων.

Τὸ Συνταγματικὸν σύστημα, εἰς ἓν ἔθνος εἶναι τὸ τηλαυγέστερον καὶ εὐεργετικώτερον ἀγαθόν· εἶναι σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐγγυᾶται τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας· ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο προϋποθέτει καὶ κοινωνικὰς τινὰς ἀρετὰς, αἵτινες ἀναπτυσσόμενα· μὲ τὸν καιρὸν νὰ καταστήσωσι τὴν κοινωνίαν αὐτὴν ἀληθῶς εὐτυχῆ καὶ νὰ τὴν ἀναδειξῶσι σεμνὴν, ἀξιοπρεπῆ καὶ σεβαστὴν εἰς τὸν κόσμον. Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ὅλος ἐμβῆκεν ἤδη εἰς ἐξαισίαν τινὰ κίνησιν, ἡ κίνησις αὕτη εἶναι ἡ ἐξάσκησις τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων, καὶ εἶναι θέαμα τρόντι θελκτικόν, θέαμα μέγα, διὰ νὰ ἐλέγη τις λαὸν ὀλόκληρον μεταβαίνοντα ἀπὸ μίαν ἐποχὴν εἰς ἄλλαν· λαὸν ὅστις, συναισθανόμενος τὴν ἀξίαν τῆς Κυριαρχικῆς δυνάμεώς του, ρίπτει ἀπὸ τὰς χεῖράς του τὰ ἰδιωτικά του ἔργα, τρέχει ἔνθους διὰ νὰ ἐκλέξῃ τοὺς ἀντιπροσώπους του, καὶ νὰ λάβῃ μέρος ἐνεργητικὸν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς ὠραίας του πατρίδος. Ἀλλ' ἡ γοητευτικὴ αὕτη θεά, διὰ νὰ φυλάξῃ ὅλην αὐτῆς τὴν μεγαλειότητα, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπισκευάζηται καὶ νὰ ἐξευτελιζῆται ἀπὸ ἀγενεῖς καὶ λαοφθόρους κκεκεντροχειίας, αἵτινες μιλιοῦσι τὴν ἀγνοῖαν τῶν αἰσθημάτων τοῦ λαοῦ, διαστρέφουσι τὰ εὐγενῆ ἢ ἡθῆ του καὶ μετατρέπουσι τὴν χρῆσιν τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων του πρὸς ἑλαβὴν καὶ ὀλεθρον αὐτῆς του τῆς πατρίδος.

Ὁ περιοδικὸς τύπος, ὅστις ἄχρι τῆς μεταβολῆς τοῦ Σεπτεμβρίου ἐπεριποιεῖτο τὸν αὐτεξούσιον μονάρχην, ἔκτοτε δὲ θεωπεῖται τὸν κυριάρχην αὐτὸν λαόν, ἔπρεπε, ἀντὶ νὰ ὑπεκκαίῃ τὰ πύρ τῆς κοινωνικῆς ἐξάψεως εἰς τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ καὶ νὰ κατασταίῃ τὸν τόπον θεάτρον ἀμοιβαίων ὑβρεων καὶ λοιδοριῶν, ἔπρεπε λέγομεν, νὰ χρησιμεύῃ διὰ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ λόγου ὡς ἡ λαμπὰς τῆς ἀληθείας καὶ νὰ ἐπιπέσῃ πανταχοῦ τῶν παθῶν τὴν γαλήνην. Ἀλλ' ὁ περιοδικὸς τύπος δὲν κάμνει ὡσεπιτοπλεῖστον εἰμὴ νὰ ἐκφράξῃ ὑπάρχουσάν τινα κατάστασιν πραγμάτων τὸν ὀλεθριον αὐτὸν ἀναβρασμόν, τὸν συνταράττοντα τὰ πνεύματα τῆς κοινωνίας.

Ποῖον δὲ ἄρα ὑπῆρξε τὸ σκανδαλώδες αἴτιον, τὸ ὁποῖον ἐθεσε τὸ σκάφος τῆς ἀτυχῆς ταύτης πολιτείας εἰς τὸν μέγαν τοῦτον κλύδωνα; Ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἀπευκαταῖον αἴτιον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐθέθεσε τὸν δυστυχῆ αὐτὸν τόπον εἰς τόσον ἀγρίους σπαραγμούς καὶ εἰς ἀξιοδάκρυτον αἱματοχυσίαν; Ἀναμφιβόλως κανεὶς δὲν ἀγνοεῖ, ὅτι ἡ πράξις αὕτη εἶναι ψυχρὸν καὶ ἄχαρι γέννημα τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τῆς ἰδιοτελείας· τὴν ἐσήμανεν ὁ σχηματισμὸς τοῦ ὑπουργείου.

Κηρύττομεν μίαν φορὰν διὰ πάντα, ὅτι δὲν ἔχομεν κανέν συμφέρον προσωπικὸν εἰς τὸν σχηματισμὸν οἰοῦδήποτε ὑπουργείου, καὶ δὲν ἐμπνεόμεθα ἀπὸ κάμμίαν συμπάθειαν ἢ ἀντιπάθειαν ὡς πρὸς ὅλους τοὺς τιμίους καὶ ἀληθεῖς πολίτας τῆς πατρίδος, οἵτινες ἤθελον λαμβάνει μέρος εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ τόπου, καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐλευθέρως αἰ πάντες οἱ νόμοι (καὶ τὰ ὑπουργεῖα) ἀναρεθῶσιν, ἡμεῖς ὁμοίως βιώσαμεν ὡ προεξηγήσαμεν μάλιστα, ὅτι ἰδιαίτερα συμπάθειας αἰσθημκτα μᾶς σχετίζουσι μὲ τὸ προσωπικὸν τοῦ ἐνεστώτος ὑπουργείου, καὶ τὸ ἀπεδείξαμεν διὰ τῆς εὐλαθείας, μὲ τὴν ὑποῖαν ἐξηγήθημεν εἰς τοὺς προλαβόντας λόγους μας· ἀλλ' εἴπομεν πάντοτε ὅτι προτιμῶμεν τὴν φιλατὴν ἡμῶν πατρίδα ἀπέναντι τῶν ἀτόμων, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ὦσι· δὲν ἔχομεν διὰ τοῦτο πλάγιόν τινα σκο-

πόν, οὔτε ἀφορμὴν προσωπικὴν διὰ τὴν καταφερθῶμεν μὲ πικρίαν ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ ὑπουργείου, ἐπιστημονικῶς καὶ λογικῶς ὁμως θέλομεν ἐπιφέρει τὴν περὶ αὐτοῦ ἀπαθῆ κρίσιν μας πρὸς ὄφελος καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑπουργείου, καὶ τῆς πατρίδος, ἂν ἦναι δυνατόν νὰ ἐλπίσωμεν τοῦτο.

Ὁ μονομερὴς σχηματισμὸς τοῦ ὑπουργείου εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅτε ἐπρόκειτο κατὰ πρώτην φοράν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Συντάγματος, ὑπῆρξε μέγιστον πολιτικὸν σφάλμα, καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ σφάλματος τούτου δὲν ἠδύναντο εἰμὴ νὰ εἶναι ἀξιοθρήνητα, ὅποιονδῆποτε καὶ ἂν ἦτο τοῦ ὑπουργείου τὸ προσωπικόν, ἅμα ἦτον μονομερές, τὰ αὐτὰ θλιβερά ἀποτελέσματα ἤθελον προκύψει εἰς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ κάμινος τῶν παθῶν ἀναμμένη ἐξεχειλίσει τὰς φλόγας τῆς εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν τὰ προσωπικὰ μίσση, καὶ ἡ δυσπιστία εἶχον ἐξχαριώσει τὰ πνεύματα τῶν διαφόρων κομμάτων· ὁ μονομερὴς σχηματισμὸς ὑπουργείου ἦτον αὐτόχρημα κήρυξις πολέμου.

Ἄν ἡ μεγάλη ἀλήθεια αὕτη διέφυγε τὴν ὀξύδερειαν τῶν ζένων διπλωματῶν, οὔτινες συνήγησαν μετ' ἐπιμονῆς εἰς τὸν τοιοῦτον σχηματισμὸν τοῦ ὑπουργείου, δὲν ἔπρεπεν ὁμως νὰ διαφύγη, καθὼς καὶ δὲν διέφυγε τὴν ὀξύνοιαν τοῦ Κ. Μαυροκορδάτου, ὅστις ἀναλαβὼν ἐν γνώσει τῆς ἀληθείας ταύτης τὸ ὑπουργεῖον, μονομερῶς ἀνέλαβεν ἐπάνω του μεγίστην καὶ βαρυστάτην εὐθύνην.

Ὁ Κ. Μαυροκορδάτος εἶναι ἄνθρωπος μὲ εὐστροφον πνεῦμα, μὲ παιδείαν, μὲ γνώσεις ἐξωτερικὰς, καὶ ἔχει καὶ δικαιώματα καὶ μακρὰν ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος πείραν· ὁμως δὲν δύναται νὰ θαρρήσῃ, ὅτι χαίρει γενικὴν εἰς τὸ ἔθνος ἐπιρροήν, ὅτι ἔχει εἰς τὴν κοινὴν γνώμην τὴν πλειοψηφίαν, δὲν δύναται νὰ ἐπαναπαυθῆ ὅτι αἱ ἀρεταὶ του ἐνέπνευσάν ποτε ἀπερίοριστον εἰς τὸν λαὸν ἐμπιστοσύνην, οὔτε δύναται νὰ καυχῆθῃ, ὅτι ἐλαβεν οἰανδῆποτε ὑπεροχὴν ἐπὶ τῶν λοιπῶν διακεκριμένων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος· τοῦτο ὑπῆρξε μέγα ἴσως ἀτύχημα τῆς

ἐπαναστάσεώς μας. Ὅλαι σχεδὸν αἱ ἐπαναστάσεις τῶν ἐθνῶν γεννῶσι τοὺς μεγάλους ἀνδρας των, ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἐφάνη στεῖρα ὡς πρὸς τὴν γέννησιν μεγάλου τινὸς ἀνδρός, ὅστις δι' ἀναντιρρήτου ὑπεροχῆς, ὅλων τῶν ἄλλων ὑπέρτερος, νὰ κατασταθῆ ἀδιαφιλονίκητος ἀρχηγός τῆς· ὅθεν ὁ Κ. Μαυροκορδάτος, συναισθανόμενος καλῶς τὰς ἀληθείας ταύτας, δὲν ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὸ μέγιστον αὐτὸ σφάλμα, καὶ νὰ λάβῃ τὴν τολμὴν διὰ τὴν ἰδιοποιηθῆ βάρος ὑπέρεμγα, τὴν ὀλόκληρον ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους. Ποτὲ δὲν ἔπρεπε νὰ ἰδεασθῆ, ὅτι ἡ ἐποχὴ αὕτη ἦτον ἐποχὴ ἀρμοδία διὰ τὴν ὑπερυψωθῆ μόνον αὐτὸς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ἄλλων.

Τὸ Σύνταγμα, πιστῶς ἐρμηνευόμενον, ἐννοεῖ Κυβέρνησιν τοῦ τύπου ἐνεργουμένην ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τύπου, ἡ δὲ ἐξέσκησης τοῦ ἱεροῦ δικαιώματος τούτου δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἐκφρασιν καὶ τὴν σύνταξιν τῶν νόμων ἐκ μέρους τοῦ τύπου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ τοῦ τύπου· ἡ ἰδέα αὕτη ἐκφράζει ὅχι μόνον ἠθικὰ, ἀλλὰ καὶ ὑλικὰ δικαιώματα καθὼς τὸ ἔθνος ὅλον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράξῃ τὴν γνώμην του διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν τῶν νόμων, μὲ τὸν ὁμοιον τρόπον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν διὰ τῶν ἀνθρώπων τῆς κοινῆς ἐμπιστοσύνης καὶ ὑπολήψεώς του· καὶ καθὼς καταστρέφεται ὁ σκοπὸς τοῦ Συντάγματος, ὅταν μία μόνη οἰκογένεια, ἡ μία μόνη μερὶς ἰδιοποιηθῆ τὴν σύνταξιν τῶν ἐθνικῶν νόμων, τοιοῦτοτρόπως ματαιοῦται καὶ καταστρέφεται, ὅταν μία οἰκογένεια ἡ μερὶς ἀνθρώπων ἰδιοποιηθῆ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν τοῦ τύπου... Ἰπῶς! οἱ ἄλλοι πολῖται, αἱ λοιπαὶ μερίδες τοῦ ἔθνους, καθὼς ὑπάρχουσαι, πρέπει νὰ κύψωσι τὸν αὐχένα ὑπὸ τὴν καταδυναστευσιν τῆς μιᾶς οἰκογενείας ἢ τῆς μιᾶς μερίδος; τότε ποῖα ἄρα εἶναι τῆς κοινωνίας ἡ βελτίωσις ἀπὸ τὴν ὑπαρξιν τοῦ Συντάγματος; ποῖος ὁ λόγος δι' οὗ ἐδιώχθησαν οἱ Βαυαροί; ποῖος ὁ σκοπός, δι' οὗ τὸ ἔθνος τολμῆ-

σαν τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων ἀνηγέρθη καὶ ἀφείλετο ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Βασιλέως τοῦ ἐν μέρος τῆς ἐξουσίας, καὶ τὴν συνεμερίσθη μετ' αὐτοῦ; διὰ νὰ τὴν ἴδῃ σφετερισμένην ἀπὸ χεῖρας ἀποκλειστικὰς ἄλλας, καὶ πάλιν τὸ ἔθνος αὐτὸ δούλον καὶ χειρότερον μάλιστα παρὰ προτοῦ δούλον; εἶναι λοιπὸν τότε διὰ τοῦτο τὸ ἔθνος αὐτὸ ἀναρχικόν; εἶναι λαὸς ἐπαναστάτης;

Εἰς τὰ συνταγματισμένα τῆς Εὐρώπης κράτη προτιμᾶται τὸ μονομερές αὐτὸ σύστημα· ἀλλ' ἐκεῖ τὸ πνεῦμα τῶν συνταγματικῶν νόμων εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἐνσεσαρκωμένον μὲ τὰς κοινωνίας ἐκείνας· ἡ δημόσιος τάξις εἶναι παγιωμένη πρὸ πολλῶν ἐτῶν, καὶ οἱ ὑπουργοὶ δύνανται νὰ χορεύσωσιν ἐνίοτε ἐπάνω εἰς τὰ νῶτα τοῦ λαοῦ, καὶ πάλιν κἀνεὶς συντοῦς ὑπουργὸς δὲν ἀναλαμβάνει ὑπουργεῖον, χωρὶς ν' ἀναμετρήσῃ τὰς δυνάμεις τοῦ μὲ ἐκείνας τῶν ἀντιπαλῶν του, ἢ νὰ ἐπικαλεσθῇ πρὸς ἐνίσχυσιν του καὶ τὴν σύμπραξιν αὐτῶν τῶν ἰδίων. Ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς αὐτὴν τὴν εὐθραυστον καὶ ἀσθενῆ κοινωνίαν, ὅπου τὸ παμικρὸν ἐλάττωμα φοβερίζει τὴν καταστροφὴν τῆς, ἦτον ἀνάγκη τάχα τσαούτης μανίας τοῦ νὰ πιθηκίζωμεν κατόπιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν συρμῶν, ὡς ἐπράχθη καὶ εἰς τὸ περὶ Γερουσίας; τάχα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ καὶ τι πρωτότυπον, καὶ γνήσιον, καὶ ἐπωφελές εἰς τὴν πρωτότυπον καὶ παρθένον αὐτὴν γῆν; Εἶδομεν τί ἔφερεν ἡ μίμησις εἰς τὸ περὶ Γερουσίας· ἰδοὺ βλέπομεν τί φέρει ἡ μίμησις καὶ ὡς πρὸς τὸ περὶ μονομερείας τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ὑπουργείου· ἀκόμη τί θέλομεν ἰδεῖ; τί ἀπόκειται ἄρα; . . . Δυστυχῆς Ἑλλάς! . . . πολὺ φοβούμεθα τῆ ἀληθείας, καὶ ὁ φόβος ἡμῶν δὲν εἶναι ἄτοπος ἴσως· θέλομεν σὲ ζητήσει μετ' ὀλίγον καὶ δὲν θέλομεν ἴσως σὲ γνωρίσει, δὲν θέλομεν ἴσως σὲ εὐρεῖ εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθνῶν πλέον! . . . Φιλιππῆται καὶ πολυπαθὴς πατρίς! ἄς σὲ θρηνησῶμεν ἐν ὄσῳ τοῦλάχιστον φέρεις τὸ ἐνδοξὸν καὶ ἱερὸν ὄνομά σου ἀκόμη! . . .

Τὰ ὑπουργεῖον τῆς παρούσης ἐποχῆς, διὰ νὰ ἦναι ἰσχυρόν καὶ νὰ φέρῃ ὅλας τὰς ἐγγυήσεις τῆς κοινῆς ὑπολήψεως καὶ

τῆς δικαιοσύνης, ὥστε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν μέγαστον τοῦ Συντάγματος σκοπὸν ἔπρεπε νὰ σχηματισθῇ σύμμικτον ἐκ τῶν διασημοτέρων ἀνδρῶν ὅλων τῶν πρώην πολιτικῶν χρωμάτων· ποτὲ ἴσως δὲν ὑπῆρξε τόσον μεγάλη ἡ ἀνάγκη τῆς συγχωνεύσεως τῶν διαφόρων στοιχείων τούτων, ὅσον εἰς τὴν κρίσιμον ἐποχὴν ταύτην. Χρεωστοῦμεν ν' ἀποδώσωμεν διὰ τὸ παρελθὸν πλήρη δικαιοσύνην εἰς τὸν Βασιλέα. Νέος καὶ ἄπειρος ἀκόμη, ἔδειξε μολοντοῦτο καὶ δικαιοσύνην καὶ φρόνησιν καὶ ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἀσυγκρίτῳ λόγῳ ἀνωτέραν ἀπὸ ἐκείνου, τῶν ὑποίων αἱ τρίχες ἐλευκάθησαν ἀπὸ τὴν πείραν καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον. Πάντοτε ἐσχημάτιζε τὰ ὑπουργεῖα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον σύμμικτα, καὶ ὁ ἴδιος ὡς ὑπέρτατος ἀρχηγός, ἐτήρει μὲ ἀξιοθαύμαστον σύνεσιν μεταξὺ αὐτῶν τὴν ἰσορροπίαν, ὅλα δὲ τὰ διχόφρα κόμματα εὕρισκον ὑπὲρ αὐτῶν ἐγγυήσιν τινα εἰς τὸ προσωπικῶν ἐκείνων τῶν ὑπουργείων. Ἀλλ' ἡ δόξα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς συνέσεως ταύτης δὲν ἐφυλάττετο εἰς πρωθυπουργὸν Ἕλληνα, καὶ εἶχον δίκαιον οἱ ξένοι νὰ μᾶς ὀνειδιζώσιν ὡς ἰδιοτελεῖς καὶ ἀνάξιους.

Ἄς ἦτον ὀποιοσδήποτε ὁ πρωθυπουργός· ἄς ἦτον ὡς εἶναι ὁ Μυροκορδάτος. Ἀλλ' ὁ Κ. Μαυροκορδάτος ἀφίνων ἐκτὸς τοῦ ὑπουργείου τὸν Κ. Κωλέττην καὶ τὸν Κ. Μεταξᾶν, τῶν ὑποίων ἢ ἐπιβρόσῃ εἶναι τόσον μεγάλη, ἔπραξεν ἀναντιρρήτως σφάλμα μέγιστον διὰ τοῦ ἀμαρτήματος τούτου ἠγειρεν ἰδίαις χερσὶν ἐναντίον του μίαν ἀντιπολίτευσιν ἰσχυροτάτην, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ τὴν ἐξασθενήσῃ ἢ ὀλωσδιόλου νὰ τὴν παύσῃ, συνεννοούμενος μὲ τοὺς ἀρχηγούς τῆς.

Ἐποῖος εἶναι τάχα ὁ λόγος, δι' οὗ δὲν συμπεριελήφθησαν οἱ δύο οὗτοι ἰσχυροὶ ἄνδρες, οἵτινες ἠδύνατο διὰ τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς ἰκανότητος αὐτῶν νὰ καταστήσωσι τὸ ὑπουργεῖον πλέον ἐνδοξόν καὶ πλέον ἰσχυρόν; δύναται τάχα νὰ προφασισθῇ τὴν διαφορὰν δοξασίῶν; δὲν εἶναι ἴσως συνταγματικὸς ὁ Μεταξᾶς; ὄχι· πᾶσα τοιαύτη πρόφασις ἤθελεν εἶσθαι βεβαίως ματαία,

γελοία. Τοῦ Συντάγματος φανέντος ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς αἱ διάφοροι δοξασαί ἐπαυσαν, καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Συντάγματος ὁ δεσποτικώτερος ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ᾖναι, εἰμὴ συνταγματικὸς· ἀλλ' ὁ Μεταξᾶς αὐτὸς δὲν εἶναι τάχα τῆς συνταγματικῆς ἐθνεγεροῦς εὐκλεῆς ἀνὴρ; δύναται τις νὰ τοῦ διαφιλονεικήσῃ τὴν δόξαν του αὐτῆν; διατί δὲ δὲν συμπεριελήφθη καὶ ὁ ὁμόφρων αὐτὸς καὶ συνταγματικὸς Κωλέττης; διότι δὲν ἠθέλησε, θέλουσιν εἶπει ἀναμφιδόλως· ἐκέρδησεν οὗτος εἰς ταύτην τὴν περίστασιν τὴν δόξαν τοῦ νὰ δείξῃ βαθεῖαν πολιτικὴν σύνεσιν, ἥτις τὸν ἐχαρακτήρισε πάντοτε, καὶ δὲν ἔλαβε μετοχὴν εἰς μονομερὲς ὑπουργεῖον, τὸ ὁποῖον πάνυ νουνεχῶς τὸ ἔκρινεν ἀνάρμοστον ὡς πρὸς τὴν παροῦσαν ἐποχὴν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ ὁποῖου τὰ ἀποτελέσματα ἔμελλον νὰ ᾖναι τοιαῦτα, ὅποια θέλουσιν εἶσθαι· καὶ τελευταῖον δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ μέρος ἐὰν δὲν ἔφερον ἐντὸς τοῦ ὑπουργείου δύναμιν ἴσπην, ἥτις δὲν τῷ παρεχωρήθη· δὲν ὑπάρχει λοιπὸν καμμία εὐλογος ἀφορμὴ, δι' ἣν παρελείφθησαν ἐκτὸς τοῦ ὑπουργείου, καὶ Μεταξᾶς καὶ Κωλέττης, καὶ μόνον αἴτιον τοῦ μεγίστου τούτου σφάλματος εἶναι ἡ εὐτελεῆς φιλοδοξία καὶ ἡ ἰδιοτέλεια, αἵτινες θέλουσιν εἶσθαι αἱ φοβεραὶ μάστιγες τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας εἰς τὸ μέλλον.

Ἐκ πρώτης ὄψεως, ὡς ἦτον ἐπόμενον, ὁ Κ. Μαυροκορδάτος ἐπέσυρεν ἐναντίον του ὄλα τὰ πολιτικὰ μίσση, καὶ εὐρέθη αἴφνης μεμανωμένος καὶ ἔρημος ἐν μέσφ κόσμου ἀγανακτοῦντος· ἔντρομος διὰ τὴν ἀδυναμίαν του ταύτην ἀντὶ νὰ καταφύγῃ εἰς μέτρα ἐνδοξα, δίκαια καὶ εἰς ἐθνικὰς πράξεις, αἵτινες νὰ ἐμπνεύσωσι καὶ εἰς τὸν λαὸν καὶ εἰς τοὺς ἀντιπάλους του σέβας καὶ εἰρήνην, ἐξ ἐναντίας προσέφυγεν εἰς δύο μέσα, τὰ ὀλεθριώτερα καὶ τὰ ἀδοξότερα, καὶ ταῦτα εἰσιν ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ βία.

Ἡ χρῆσις τῶν μέσων τούτων ἐξηγρῶσε τὴν κοινωνίαν περὶσσότερον, καὶ εἰς διάφορα μέρη τοῦ κράτους αἱ ἐκλογαὶ τῶν

Βουλευτῶν ἐπαρουσίασαν φρικώδεις καὶ φονικὰς σκηνάς· τὰ δὲ μερικὰ συμπτώματα ταῦτα ἐξεικονίζουσι σκοτεινὸν καὶ θλιβερόν διὰ τὴν Ἑλλάδα μέλλον· ὁ Κ. Μαυροκορδάτος ἀντὶ νὰ τεθῆ ὡς πρωθυπουργὸς ἐπὶ κεφαλῆς ὄλου τοῦ ἔθνους, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς φατρίας καὶ ἡ φατριαστικὴ χορήγησις τῶν δημοσίων θέσεων, τῶν χρημάτων καὶ τῶν παρασῆμων ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἀσφάλισῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν νίκην ὡς πρὸς τὰς ἐκλογὰς διήρσε καὶ διέφθειρε τὴν κοινωνίαν, εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν αὐτὴ μάλιστα εἶχεν ἀνάγκην ἠθικῆς ἀναμορφώσεως, καὶ κατεστράφη οὕτω καὶ αὐτὴ ἡ κοινωνικὴ ἰσότης· ὡς μέσον διαφθορᾶς εἰς τὰς ἐκλογὰς τῶν Βουλευτῶν ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτὴ ἡ ἐπίρροια τῶν ξένων διπλωματῶν ἐνεργουμένη ἐν εἴδει περιηγήσεως εἰς τὰ διάφορα μέρη· τοῦτο φέρει μεγάλην αἰσχύνην καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ ὑπουργεῖον, καὶ αἰσχύνην ἄνευ τινὸς ὠφελείας, διότι ὁ ὑπερήφανος καὶ μεγαλοφυῆς Ἕλληνας δὲν ἐκθαμβόνηται ποσῶς ἀπὸ τὴν παρουσίαν ξένου πρέσβευος. Ἀλλ' ὑμεῖς πεπολισμένοι ἀντιπρόσωποι τῶν συνταγματικῶν ἐθνῶν, τὸ νομίζετε ἀρμόδιον εἰς τὸν χαρακτήρα ὑμῶν καὶ συμβιβάζόμενον μὲ τὰ κοινωνικὰ καθήκοντα ὑμῶν τὸ νὰ περιηγησθε εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοιαύτην ἐποχὴν, νομίζετε ὅτι εὐρίσκεσθε εἰς τὴν γῆν τῆς Ἀφρικῆς, διὰ νὰ ἐκπλήττητε τοὺς μαύρους Ἀφρικανοὺς φιλέλληνας Πισκατόρη; νομίζετε ὅτι μαστίζετε τοὺς Παρίας τῶν Ἰνδῶν, φιλελληνικώτερο Λαῦνος! . . . Ἀλλὰ δὲν ἤρκεσεν ἡ χρῆσις τῆς διαφθορᾶς, καὶ προστετέθη καὶ ἐκεῖνη τῆς βίας· διὰ τοῦτο ἡ ἐνέργεια τῆς ἐξουσίας, ἐμασολάθησε σκανδαλωδῶς εἰς διάφορα μέρη, ἐκφοβίζουσα τοὺς ἐκλογαῖς διὰ τῆς ἐνόπλου δυνάμεως, παρέλυσε καὶ ἐξόντωσε τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν· ἀλλὰ τέλος πάντων ἡ ἄνευ λόγου μετακάλεσις τῶν στρατηγῶν εἰς τὴν καθέδραν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοὺς κόλπους τῶν κοινωνιῶν, εἰς ἃς ἀνήκον κατὰ τὴν στιγμὴν τῶν ἐκλογῶν, διὰ τὸν φόβον μήπως ἐκλεχθῶσι βαυλευται, τοῦτο ἐμαρτύρησεν οὕτω κακίστην πίστιν, καὶ ἐξεβίασε

του ἐμφυλίου πολέμου τὴν ῥῆξιν. . . Ἄς κλαύσωμεν τὴν πατρίδα· δὲν ἔχομεν αἴσια προοίμια, ἐξ ἐναντίας μάλιστα πολὺ θλιβερά. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος εἶναι ἡ τρομερωτέρα μάστιξ δι' ἓνα τόπον, καὶ ἂν κατὰ ταύτην τὴν φοβεράν περίστασιν, καθ' ἣν αἱ ἀπρηχαιωμένα μνησικακίαι καὶ τὰ πάθη εἶναι εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν ἐξημμένα, ἐκβράγῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ πόλεμος αὐτός, θέλει εἶσθαι θηριωδέστατος καὶ λυσσώδης, καὶ θέλει συντρίψει ὅλους τοὺς δεσμούς τῆς κοινωνίας· ὅποια δὲ εὐθύνῃ θέλει ἐπιβαρύνει ἐκείνον, ὅστις ἤθελε γενῆ ὁ αἴτιος, εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ ἐκφράσῃ τις.

Δὲν ἐμδαίνομεν εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν πράξεων τοῦ ὑπουργείου, καθότι, εἴπομεν, δὲν κινούμεθα ἀπὸ τινος δυσμενῆ σκοπὸν τοῦ νὰ καταφερθῶμεν κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς κάμνομεν ἐπιπόλαιόν τινα ἔποψιν τῶν γενομένων. Ἄλλ' ὅποσον εἶναι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ προσωπικοῦ τῆς Γερουσίας; Δὲν εἶναι ὅμοιον μὲ ἐκείνο τοῦ πλείστου μέρους τῶν Διοικητῶν καὶ ἄλλων ὑπαλλήλων; Δὲν ἐφάνη καὶ εἰς ταῦτα ἡ αὐτὴ κακὴ πίστις ἐκείνη, ἥτις ἐφάνη καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ περὶ νεκλιδῶν ψηφίσματος; Ἐπρεπε τάχα ἄνθρωποι ἐστιγματισμένοι, ὡς ὁ Νικοθέος καὶ ἄλλοι τυχοδιῶκται καὶ βραδιούργοι νὰ καθέξωσι καὶ σήμερον τὰς θέσεις τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας χειρότερον παρὰ προτοῦ, λόγῳ τῆς φατρίας; Διατί τάχα ὁ Κ. Μαυροκορδάτος νὰ ὑποπίπτῃ πεισματωδῶς πῶς εἰς τοιαύτας σκανδαλωδεστάτας πράξεις, αἵτινες διεγείρουν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν; τί θέλει ἐξάξει ἀπ' αὐτά; ποῖον συμφέρον ἤθελεν ἔρει ὡς πρὸς ἓνα ἐνδεχόμενον ἐμφύλιον πόλεμον; δὲν θέλει εἶσθαι τοῦτο ἡ ἐσχάτη δυστυχία καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν πατρίδα;

Τρομάζει τὸ ὑπουργεῖον τὴν Βουλὴν καὶ διὰ τοῦτο ἐπροσπάθησε δι' ὅλων τῶν μέσων νὰ ἐπιρρέασῃ τὰς ἐκλογάς. Τὸ ὑπουργεῖον δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ τρομάξῃ τὴν Βουλὴν ὅταν βαδίζῃ με εὐθύτητα μὲ εὐλικρίνειαν καὶ μὲ δικαιοσύνην, καὶ νομίζομεν ἐ-

σύμφερειν εἰς αὐτὸ νὰ στηρίξῃ τὴν ὑπαρξίν του μᾶλλον εἰς τὴν κοινὴν εὐνοίαν καὶ ὑπόληψιν, παρὰ εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν πλαγίων μέσων· ὑποθέτομεν ὅτι δι' ὅλων τῶν ἐν χρήσει μέσων θέλει κατορθώσει νὰ συνέλθῃ μία Βουλὴ, ἐντὸς τῆς ὁποίας νὰ ἔχῃ τὴν πλειοψηφίαν, καὶ ὑποθέτομεν ἀκόμη, ὅτι διὰ τῆς πλειοψηφίας ταύτης ἐστηρίχθη καὶ διὰ τὸν ἐπόμενον καιρὸν. Ἐρωτῶμεν· ποία εἶναι ἐκ τούτου ἡ ἐλπίς; τί κατορθώσε μὲ τοῦτο; νομίζει νὰ κατισχύσῃ οὕτω διὰ παντός, καὶ νὰ καταπνίξῃ τὴν κοινὴν θέλησιν καὶ νὰ καταστρέψῃ τοὺς ἀντιπάλους του; βραδιουργηθέντες καὶ τινες τῶν Πληρεξουσίων τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐφηρηφόρησαν ὑπὲρ τῆς ἰσοβιότητος τῆς Γερουσίας, ἐναντίον τῶν αἰσθημάτων τῶν λαῶν, οἵτινες τοὺς εἶχον ἀποστείλει· ἀλλὰ δὲν τοὺς κατήσχυναν καὶ δὲν τοὺς ἠτίμασαν ὡς προδότας οἱ λαοὶ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν των; γνωρίζει καλῶς ὁ Κ. Μαυροκορδάτος τὴν Ἑλλάδα; τί θέλει κάμει ὁ Κ. Μαυροκορδάτος ἐὰν καὶ διὰ τῆς Βουλῆς στηριχθῇ, ἐκβράγῃ δὲ τυχὸν ἡ ἀγανάκτησις τοῦ λαοῦ, διότι ἤθελεν ἀκολουθῆ τὸν αὐτὸν, ὃν βαδίζει σήμερον δρόμον, θέλει σύρει τάχα τοὺς στρατηγοὺς τῆς Πατρίδος εἰς τὴν σφαγὴν; θέλει ρίψει τοὺς πολιτικούς ἀνδρας τῆς εἰς τὰ σκοτεινὰ δεσμοτήρια; θέλει κινήσει τὸ πῦρ καὶ τὸ σίδηρον κατὰ τοῦ λαοῦ; θέλει ἀφήσει ὡς σημεῖα τῆς πρωθυπουργείας του τὰ ἐρείπια, τὰ δάκρυα, τὰ αἵματα καὶ τὴν αἰσχύνην! ;!

Ὅχι· ποτὲ νὰ μὴ φωτίσῃ ὁ ἥλιος εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ὀρίζοντα τοιαύτην φοβεράν ἡμέραν! μᾶς προξενουσι φρίκην αἱ τοιαῦται ιδέαι κ' ἐπικαλούμεθα τὸ θεῖον ἔλεος διὰ νὰ μὴν ἰδῶμεν εἰς τὴν οἰκτροτάτην θέσιν αὐτὴν οὔτε τὸν Κ. Μαυροκορδάτον, οὔτε τὴν πατρίδα. Ὁ περιοδικὸς τῆς Ἑλλάδος τύπος θεωρῶν τὴν πατρίδα εἰς τὰ χεῖλη τοῦ κρηνοῦ, ὅλος ἐκ συμφώνου ἄς ἀναλάβῃ ἐν ἄλλο εὐσχημον, ἀπαθὲς καὶ ἀμερόληπτον ὕψος, διὰ νὰ ὀδηγήσῃ καὶ τὸν λαὸν καὶ τὸ ὑπουργεῖον εἰς τὰ ἀληθῆ συμφέροντα αὐτῶν, καὶ νὰ ἐπιφέρῃ τῶν ἀναβραζόντων παθῶν τὴν σωτήριον γαλήνην. Ὁ Κ. Μαυροκορδάτος ἄς θυσιάσῃ ἐν μέρος

τῆς φιλοδοξίας του, καὶ ἄς συνδεθῆ με τοὺς ἀντιπάλους του δι' ἐνὸς ὑγιεστεροῦ σχηματισμοῦ τοῦ ὑπουργείου διὰ νὰ παύσωσιν οὕτως ὄλαι αἱ ἐρίδες, καὶ νὰ προληφθῶσι τὰ ἀξιοδάκρυτα δυστυχήματα, ἅτινα ἀπειλοῦσιν εἰς τὸ μέλλον τὴν πατρίδα. Ὁ Κ. Μαυροκορδάτος, ἄς ἐνθυμηθῆ ὅτι μετὰ αὐτὸ τὸ ἔθνος συνέπαθε καὶ συνηγωνίσθη ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως αὐτοῦ, καὶ ἄς ἀκούσῃ τὴν φωνὴν του, ἥτις εἰς τὴν καρδίαν του δὲν εἶναι ξένη· ἄς ἐνθυμηθῆ ὅτι τὸ μέσον, δι' οὗ καταβάλλονται τὰ κόμματα, δὲν εἶναι βέβαια ἢ βία, ἀλλ' εἶναι ἡ ἀκριβεστάτη ἰσότης, τὸ γενικὸν πνεῦμα καὶ ἡ δικαιοσύνη· ἄς ἐνθυμηθῆ ὅτι κἀνὲν Ἑλληνικὸν ὑπουργεῖον δὲν θέλει ἰσχύσει νὰ ἐξουθενώσῃ καὶ νεκρώσῃ τὸ ἔθνος, ὅσον τὸ εἶχεν ἐξευτελίσει ἡ Βαυαροκρατεία, καὶ μολοντοῦτο τὸ ἔθνος αὐτὸ ἐφάνη λέων κοιμώμενος, ὅστις ἐξυπνήσας ἐν μιᾷ νυκτὶ κατέλυσε τὰ πάντα· ἄς ἐνθυμηθῆ τέλος πάντων ὅτι οἱ Ἕλληνας δὲν ὑπέστησαν τὰς σφαγὰς καὶ τοὺς κινδύνους τριῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπαναστάσεων διὰ νὰ κατασταθῶσι δούλοι δυστυχεῖς καὶ νὰ γενῶσιν ἔρμαιον τῆς ἰδιοτελείας, καὶ τῆς φιλοδοξίας.

Η ΦΙΛΟΔΟΞΙΑ.

Καθὼς ἡ θεὰ τῶν τάφων μᾶς ἐνθυμίζει ἀκαταπαύστως τοῦ ἀνθρώπου τὴν ματαιότητα, τοιουτοτρόπως ἡ μελέτη τῆς ζωῆς τοῦ φιλοδόξου μᾶς ἀνακαλύπτει τούτου τὴν ἀθλιότητα· μᾶς θαμβώνει ἢ ψευδῆς λάμψις τοῦ φιλοδόξου; μᾶς ἐκπλήττει ἢ πομπώδης καὶ μεγαλοπρεπῆς ζωὴ του; Ἄς ἀνασύρωμεν τὸ κάλυμμα μετὰ τὸ ὅποιον ἡ ἀπάτη τῶν φαινομένων καλύπτει τὴν ἀληθῆ ζωὴν του, καὶ θέλομεν ἰδῆ, ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν δυσειδέστερον παρὰ τὴν φιλοδοξίαν ἐλάττωμα.

Ἡ φιλοδοξία, αὐτὴ ἡ ἀκόρεστος ἐπιθυμία τοῦ νὰ ὑψωθῆ τις ὑπεράνω τῶν ὁμοίων του καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ἄλλων, αὐ-

τὸς ὁ ἀκοίμητος σκώληξ, ὅστις κεντᾷ ἀκαταπαύστως τὴν καρδίαν τοῦ φιλοδόξου καὶ δὲν τὴν ἀφίνει ποτὲ ἡσυχον· αὐτὸ τὸ πάθος, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ μέγα ἐλατήριο τῶν βραδουργιῶν καὶ ὄλων τῶν αὐλικῶν ταραχῶν, τὸ ὅποιον κινεῖ τὰς ἐπαναστάσεις τῶν ἐπικρατειῶν, δίδει καθεκάστην νέα θεάματα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καὶ τὸ ὅποιον τέλος πάντων τολμᾷ τὰ πάντα χωρὶς αὐτὸ νὰ ὑποφέρῃ τίποτε, ἐνῶ καταστρέφει συνεχῶς τὴν κοινωνίαν, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἀναπτύσσει τὰς φοβερὰς του ιδιότητας, κατασταίνει πάντοτε δυστυχῆ ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου κυριεύει.

Ἡ φιλοδοξία, ἐνῶ τυφλώττει τὸν ἄνθρωπον, δεικνύει εἰς αὐτὸν ὡς τέρμα τῶν σπουδαρχιῶν του εὐτυχῆ τινὰ ἀποκατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν θέλει ἔχει τίποτε πλέον νὰ ἐπιθυμήσῃ· κατὰστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν θέλει γευθῆ ὄλων τῶν γλυκυτέρων ἡδονῶν, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται πάντοτε εἰς συγκίνησιν αἰσθαντικωτάτην. Αὕτη δὲ ἡ κατάστασις συνίσταται εἰς τὸ νὰ κυριεύῃ, νὰ διατάτῃ, νὰ ἦναι ὁ ἀπόλυτος κύριος τῶν δημοσίων ὑποθέσεων καὶ ὁ διανομεὺς τῶν χαρίτων, νὰ λάμψῃ εἰς ἐν ὑπουργεῖον, ἢ εἰς ὅποιανδήποτε λαμπρὰν τινα ἀξίαν, ν' ἀπολαμβάνῃ τὰ θυμιάματα καὶ τὰς ὑποκλίσεις τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ κάμνῃ διὰ νὰ τὸν τιμῶσι, νὰ τὸν σέβωνται καὶ νὰ τὸν φοβῶνται.

Τὸ σύνολον τῶν ὄνειροπωλήσεων τούτων περιλαμβανόμενον ὑπὸ μίαν ἐποψιν, ἐγχαράττει εἰς τὸν φιλόδοξον τὴν πλέον εὐχάριστον ἰδέαν, καὶ ζωγραφίζει εἰς τὴν φαντασίαν του θελκτικόν τινα κόσμον ὡς τὸν πλέον ἀνάλογον εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας του· ἀλλὰ κατὰ βάθος ὄλα ταῦτα δὲν εἶναι, εἰμὴ μία ἰδέα· ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον, εἶναι πραγματικὸν καὶ βέβαιον, εἶναι, ὅτι ὁ φιλόδοξος δὲν χαίρει ποτὲ κἀνὲν πρᾶγμα εἰς τὸν κόσμον, οὔτε τὴν δόξαν του, διότι τὴν εὐρίσκει σκοτεινὴν· οὔτε τὴν θέσιν του, διότι θέλει νὰ ἀναβῆ πλέον ὑψηλά· οὔτε τὴν εὐτυχίαν του, διότι αὐτὸς ζηραίνεται καὶ ἀφανίζεται ἐν τῇ μέσῳ καὶ αὐτῆς τῆς μεγαλητέρας ἀφθονίας· οὔτε τὰς ὑποκλίσεις τὰς ὁποίας

τὸν ἀποδίδουσι, διότι αὐταὶ εἶναι φαρμακευμέναι ἀπὸ ἐκείνας, τὰς ὁποίας εἶναι ὑπόχρεως ἢ ἀποδώσῃ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς ἄλλους· δὲν χαίρει οὔτε τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει εὖνοιαν, καὶ αὐτὴ καταντᾷ πικρὰ ἅμα χρειασθῆ γὰ τὴν συμμερισθῆ μὲ τοὺς συναμίλλους του· οὔτε τέλος τὴν ἀνάπαυσίν του, καθότι εἶναι δυστυχῆς ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται διὰ νὰ ἴηται πλέον ἤσυχος.

Ἡ φιλοδοξία, κατασταίνουσα αὐτὸν οὕτω δυστυχῆ, τὸν ἐξευτελίζει καὶ τὸν ἐξουθενώνει εἰς ἐλεεινότερον βαθμὸν ἀκόμη . . . ὦ! πόσαι χαμέρπειαι διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν του! Πρέπει νὰ φαίνεται ὅχι ποτὲ τοιοῦτος, ὁποῖος εἶναι, ἀλλὰ τοιοῦτος ὁποῖον ἄλλοι τὸν θέλουσι νὰ ἴηται· πόσαι χαμέρπειαι! χαμέρπειαι κολακείας, διὰ νὰ θυμιάζῃ καὶ νὰ λατρεύῃ τὸ εἶδωλον, τὸ ὁποῖον ἐνδομύχως περιφρονεῖ καὶ ἀποστρέφεται· χαμέρπειαι ἀνανδρίας, διὰ νὰ ἠξεύρῃ νὰ καταπίνῃ ὅλας τὰς δυσαρσεκειάς, νὰ ὑπομένῃ ὅλας τὰς ἐξουθενήσεις, καὶ νὰ τὰς δέχεται σχεδὸν, καθὼς δέχεται καὶ αὐτὰς τὰς χάριτας· χαμέρπειαι προσποιήσεως, διὰ νὰ μὴ ἔχῃ παντάπασι ἰδίον τι αἰσθημα, καὶ νὰ μὴ συλλογίζεται, εἰμὴ κατοπτριζόμενος εἰς τοὺς συλλογισμοὺς ἄλλων· χαμέρπειαι κοινωνικῆς ἐπιβουλῆς, διὰ νὰ καθίστηται συνωμότης καὶ ἴσως ὑπουργὸς τῶν παθῶν καὶ τῶν σκοπῶν ἐκείνων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται, καὶ νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς ὅλας τὰς κακεντρεχείας καὶ ἀταξίας των, διὰ νὰ συμμερίζεται πλέον ἀσφαλῶς τὰς χάριτάς των· τέλος πάντων χαμέρπειαι ὑποκρίσεως, διὰ νὰ δανειζέται ἐνίοτε τὰ φαινόμενα τῆς εὐσεβείας, καὶ νὰ παίξῃ πρόσωπον φιλελευθέρου καὶ ἐναρέτου, ἐνῶ κατὰ βάθος εἶναι καὶ ἀσεβῆς καὶ φιλοτύραννος.

Ἡ ὁδὸς τοῦ φιλοδόξου εἶναι πλήρης ἀκανθῶν καὶ τρομακτικῶν δυσκολιῶν καὶ κινδύνων· διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ φιλοδοξία φαντάζεται τοσαύτας εὐχαριστήσεις, ἡδονὰς καὶ τέρψεις, ἢ διὰ νὰ διατηρηθῆ εἰς τὴν ὁποίαν ἠδυνήθη νὰ καθέξῃ θέσιν ἀναγκάζεται νὰ λαμβάνῃ χίλια μέτρα· ὅλα ἐπί-

σης ὀχληρὰ καὶ ὀλέθρια, νὰ καταναλίσκηται ἀπὸ τὰς σκέψεις καὶ ἀπὸ τὴν μελέτην, νὰ ἀνελίττῃ στοχασμοὺς ἐπάνω εἰς στοχασμοὺς, σχέδια ἐπάνω εἰς σχέδια, καὶ νὰ σπαράττηται ἀπὸ θανατηρὰν καὶ ἀκατάπαυστον ἀγωνίαν . . .

Οὕτω διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ ὁ φιλόδοξος ἐν μόνον πάθος, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ νὰ ὑψωθῆ ὑπεράνω τῶν ἄλλων, καταντᾷ αὐτὸς ἔρμαιον καὶ ἡ βορὰ τῶν παθῶν ὅλων· καθότι ὑπάρχει πάθος τι τὸ ὁποῖον ἡ φιλοδοξία νὰ μὴ τὸ παροξύνῃ; καὶ δὲν εἶναι αὕτη ἡ φιλοδοξία, ἣτις κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις καὶ τὰ διαφόρα αἰσθηματά, ἐκ τῶν ὁποίων συγκινεῖται, ὅτε μὲν παροξύνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ πικρότερα πείσματα, ὅτε δὲ τὸν φαρμακεύει ἀπὸ τὰς πλέον θανατηφόρους ἔχθρας, τὸν καταφλέγει ἀπὸ τὰς βιαιοτέρας ὀργὰς, τὸν καταβαρύνει ἀπὸ τὰς βαυτετέρας θλίψεις, τὸν καταψυχραίνει ἀπὸ τὰς πλέον μαύρας μελαγχολίας, καὶ τὸν καταβιβρώσκει ἀπὸ τὰς σκληροτέρας ζηλοτυπίας; δὲν εἶναι αὕτη ἡ φιλοδοξία, ἣτις κάμνει τὴν ψυχὴν τοῦ φιλοδόξου διὰ νὰ ὑποφέρῃ ἐν εἶδος κολάσεως, καὶ χίλιοι τοῦ συνειδότος ἐλεγχοὶ δὲν τὴν καταξεσχίζουσιν ὡς Ἑρινυῆς; τί δύνανται νὰ γένωσιν αἱ φοβερὰ εἰκόνες ἐκεῖναι, αἵτινες ὀργίλαι καὶ ἀπειλητικαί, παρυσιαίζονται πάντοτε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του; ἡ προδοσία τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος, ἡ χύσις τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, αἱ πυρπολήσεις τῶν πόλεων, τὰ θύματα τῆς ἀδικίας, τὰ ὠχρὰ ὄρφανὰ τῶν ἀπωλεσθέντων πατέρων καὶ αἱ μελανοφοροῦσαι χήραι· ὅλα ταῦτα τί δύνανται νὰ γείνωσι; Πῶς θέλουσιν ἐξιλεωθῆ; ἡ ἐξωτερικὴ ἀταραξία τοῦ φιλοδόξου ἐγγυᾶται καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἠσυχίαν τῆς συνειδήσεως; ἂ! ὅχι· ὁ Δίκαιος Πλάστης δὲν ἔδωκε τοιοῦτον ἐξαιρετικὸν προνόμιον εἰς τοὺς ὀλετήρας, ὅσον θέλουσιν ἄς ὑποκρίνωνται· εἶναι δυστυχεῖς, καὶ μία ἀπόδοσις τῶν ἔργων των πάντοτε τοὺς ἀναμένει.

Ἄς εἴπωσι δὲ ὕστερον ἀπὸ τοσαύτας χαμερπείας ὅσοι θαμβόνονται ἀπὸ τὴν ψευδῆ λάμψιν τῆς φιλοδοξίας, ὅτι αὕτη εἶναι ἐλάττωμα τῶν μεγάλων ψυχῶν· ἐξ ἐναντίας εἶναι χαρακτῆρ

τῆς πλέον ἀνάνδρου καὶ χαμερποῦς καρδίας· εἶναι χαρακτηριστικόν, τὸ ὅποιον ἐκφράζει τὴν πλέον εὐτελεῖ ψυχὴν· ὄλον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ὀφείλει τις εἰς τὰς χαμερπείας καὶ εἰς τὰς ραδιουργίας, φέρεי πάντοτε χαρακτῆρα κατασχύνης καὶ ἀτιμίας.

Ἡ φιλοδοξία κατασταίνει τὸν ἄνθρωπον ψευδῆ, ἄνανδρον, δειλὸν ὅταν πρόκηται νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ συμφέροντα τῆς ἀληθείας· φοβεῖται πάντοτε μὴ δυσαρεστήσῃ, καὶ ὁ τοιοῦτος εἶναι ἀνάξιος τῆς εὐθύτητος, τῆς εὐλικρινείας, καὶ τῆς εὐγενείας ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν ἐμπνέει ὁ ἔρωσ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἡ ὁποῖα μόνη κάμνει τοὺς μεγάλους ἄνδρας.

Τοιοτοτρόπως δὲν δύναται τις νὰ θάλλῃ θάσιν εἰς μίαν καρδίαν, τῆς ὁποίας κυριεύει ἡ φιλοδοξία· δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτὴν τίποτε θέβαιον, τίποτε σταθερὸν, τίποτε μέγα. Ὁ φιλόδοξος ἄνευ ἀρχῶν, ἄνευ ἠθῶν, ἄνευ αἰσθημάτων, λαμβάνει ὅλας τὰς μορφάς, κάμπτει ἀκαταπαύστως κατὰ τὴν εὐχαρίστησιν τῶν παθῶν ἄλλων, καὶ ἔτοιμος εἰς πάντα ἐπίσης, στρέφει καθὼς ὁ ἄνεμος εἴτε διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν δικαιοσύνην, εἴτε διὰ νὰ τὴν προδώσῃ. . . Οὕτω δύναται τις τῶντι καλῶς νὰ εἶπῃ, ὅτι ἡ φιλοδοξία εἶναι τὸ πάθος τῶν μεγάλων ψυχῶν. . . Δὲν εἶναι τις μέγας, οὔτε δύναται νὰ ᾔνοι, εἰμὴ διὰ τοῦ ἔρωτος ΤΗΣ ΑΛΗΘΟΥΣ ΔΟΞΗΣ!

Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ.

Ἡ δόξα εἶναι ἐν αἰσθημα, τὸ ὅποιον μᾶς ἐξυψώνει ἐνώπιον τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καὶ τὸ ὅποιον ἀυξάνει τὴν ὑπόληψιν ἡμῶν, εἰς τὰ ὄμματα τῶν πεφωτισμένων ἀνθρώπων· ἡ ἰδέα τῆς εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν ἰδέαν μεγάλης τινὸς ὑπερνεκικημένης δυσκολίας, μεγάλης τινὸς ὠφελείας παρακολουθούσης τὰς ἐπιτυχίας, καὶ μᾶς ἴσης αὐξήσεως τῆς εὐδαιμονίας διὰ τὸ σύμπαν καὶ διὰ τὴν πατρίδα· ὁποιοῦνδήποτε ἔξοχον πνεῦμα ἤθελέ τις ἀναγνωρίσει ὡς πρὸς τὴν ἐφεύρεσιν ὄπλου τινὸς φρονικῶ, ἤθελε

διεγείρει δικαίαν ἀγανάκτησιν, ἐὰν ἔλεγεν, ὅτι ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, ἢ τὸ τοιοῦτον ἔθνος ἔλαβε τὴν δόξαν ταύτης τῆς ἐφευρέσεως· ἡ δόξα δὲν εἶναι ἡ ἀνταμοιβὴ τῆς πλέον μεγάλης ἐπιτυχίας εἰς τὰς ἐπιστήμας. Ἐφεύρατε νέον τι σύστημα λογιστικόν, συνθέσατε ὑψηλὸν τι ποίημα, ὑπερβῆτε τὸν Κικέρωνα καὶ τὸν Δημοσθένην εἰς τὴν εὐγλωττίαν, τὸν Θεουκιδίδην καὶ τὸν Τάκητον εἰς τὴν ἱστορίαν, θέλει σᾶς ἀποδοθῆ ὡς ἀμοιβὴ ἡ εὐκλεία, ἀλλ' ὄχι ἡ δόξα.

Δὲν ἀπολαμβάνει τις περισσότερον ἀπὸ ἔξοχόν τι προτέρημα ὡς πρὸς τὰς τέχνας· ἀνασύρατε ἀπὸ τμημά τι μαρμάρου ἢ τὴν Ἀφροδίτην τοῦ Πραξιτέλους, ἢ τὸν Ἀπόλλωνα τοῦ Βελβεδέρου· ἂς ἐξέλθῃ ἡ Μεταμόρφωσις ἀπὸ τὸν κάλαμόν σας· τὰ ἀπλᾶ ἄσματα σας, ἐκφραστικὰ καὶ μελωδικὰ ἂς σᾶς θέσωσιν εἰς τὴν τάξιν τοῦ Περγολέζου, θέλετε ἀπολαύσει μεγάλην φήμην, ἀλλ' ὄχι δόξαν. Προχωρήσατε πλέον ἐμπρός. Ἐξισωθῆτε μὲ τὸν Βωβάνον εἰς τὴν τέχνην τῆς ὀχυρώσεως τῶν θέσεων, μὲ τὸν Τουρῆνον ἢ τὸν Γονδέον εἰς τὴν τέχνην τῆς διοικήσεως τῶν στρατῶν, κερδήσατε μάχας, κατακτήσατε ἐπαρχίας· ὄλαι αἱ πράξεις αὐταὶ θέλουσιν εἶσθαι ὠραῖαι ἀναμφιβόλως, καὶ τὸ ὄνομά σας θέλει μεταβῆ εἰς τὴν μεταγενεστέραν ἐποχὴν τὴν πλέον μεμακρυσμένην, ἀλλ' ἡ δόξα δι' ἄλλας ιδιότητος εἶν' ἐπιφυλαγμένη. Ἀπολαμβάνει τις δι' ὅλα ταῦτα τὴν λαμπροτέραν ἀτομικὴν τιμὴν, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι αὐτὴ ἡ δόξα τοῦ τύπου του. Εἰς ἄνθρωπος δύναται συνεχῶς νὰ ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑπόληψιν, εἰς τὴν φήμην, εἰς τὴν ἀθανασίαν, δὲν χρειάζονται, εἰμὴ περιστάσεις σπάνιαι, ἄστρόν τι εὐτυχές, διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ τὸν ὀδηγήσωσιν εἰς τὴν δόξαν.

Ἡ δόξα ὡς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνήκει εἰς αὐτὸν τὸν θεόν. Ἐπὶ γῆς δὲ ἀνήκει εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ὄχι εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν· εἰς τὴν ἀρετὴν τὴν ἐπωφελῆ, τὴν μεγάλην, τὴν φαινήν, τὴν ἥρωϊκὴν· ἀνήκει εἰς μονάρχην τινὰ, ὅστις ἐνασχολεῖται ἐπὶ τῆς πολυμερίμου βασιλείας του εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ὑπηκόων του,

κ' ἐνασχολείται μετ' ἐπιτυχίας· ἀνήκει εἰς πολίτην τινα, ὅστις ἤθελε θυσιάσει τῆν ζωὴν του διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν συμπολιτῶν του· ἀνήκει τέλος πάντων εἰς ἕνα λαόν, ὅστις ἤθελε προτιμήσει γ' ἀποθάνῃ ἐλεύθερος, παρὰ νὰ ζήσῃ δοῦλος.

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΒΑΥΑΡΩΝ.

Ἡ

Ἡ ΖΥΘΙΚῆ ἘΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

Μέγα συμβάν. Λαμπρὸν καὶ καταπληκτικὸν φαινόμενον ἐμελλε ν' ἀντιπαράβαλῃ πρὸς τὴν Σεπτεμβριανὴν ἐκείνην τῆς Ἑλλάδος ἐπανάστασιν ἡ μεγαλοφυῆς Βαυαρία! ἄς μὴ καυχᾶται πλέον μόνῃ ἡ Ἑλλάς· ἡ νέα ἐθνικὴ λάμψις τῆς Βαυαρίας ἐθάμβωσε τὴν δόξαν της. Αἱματηρὰ καὶ μανιώδης ἐπανάστασις ἐξερράγη εἰς Μόναχον ὑπὲρ τῶν ἱερῶν καὶ ἀπαραγράπτων δικαιωμάτων ἐκείνου τοῦ λαοῦ· μία ἐπανάστασις ἸΠΕΡ ΤΟΥ ΖΥΘΟΥ!!!

Ἄν ὁ περιοδικὸς τύπος τῆς Εὐρώπης ἐφάνη φειδωλὸς διὰ νὰ ἐξυμνήσῃ ἕνα ἐθνικὸν θρίαμβον, ὅστις μαρτυρεῖ τὴν μεγαλουργὸν φύσιν τῆς βαυαρικῆς φυλῆς, ἀλλ' ἐδημοσίευσεν τὴν περιγραφὴν τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῆς μὲ κρύαν σιωπὴν, ἴσως δὲ καὶ ἐρυθριῶν, ἡ Ἑλλάς ὅμως, πάλαι ποτὲ προσφιλῆς θυγάτηρ τοῦ γενναίου καὶ λαμπροῦ αὐτοῦ ἔθνους, δὲν ἔπρεπε νὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ μέγα ἄδικον· ἐχρεώσται ταύτην τὴν θυσίαν. Ὁ ἐστεμμένος ποιητὴς τῆς Βαυαρίας ἐξύμνει ἄλλοτε τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ Ἑλλάς δὲν ἔπρεπε νὰ ἐξυμνήσῃ τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ ἔθνους του; Θέλει ἀγνωμονήσει ἀπέναντι δεκαετοῦς φιλοσόγου προσασίας; ··· « Ἀλλ' οἶδε καὶ πολέμιος ἀνδρὸς ἀρετὰν θαυμάζειν. » Ἡμεῖς, καὶ τοὶ ὀλίγον κατὰ τῆς Βαυαρίας ψυχραμένοι, ἀφειλομένοι ὅμως νὰ θαυμάσωμεν τὰς ἀρετὰς της. Ἡ Βαυαρία ὠργίσθη, ἐμά-

νη κατὰ τῆς ἱερᾶς ἐπανάστασεώς μας, ἀλλ' ἡμεῖς καί, οἰκτιρόμεν αὐτήν.

Εἰς τὰς 2 πρὸς τὰς 3 Σεπτεμβρίου τοῦ 1792. κολυμβᾶ ἡ πόλις τῶν Παρισίων εἰς τὸ αἶμα διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Γαλλίας· εἰς τὰς 2 πρὸς τὰς 3 Σεπτεμβρίου τοῦ 1843. ἐπαναστατεῖ σύσσωμος ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος· καὶ εἰς τὰς 2 πρὸς τὰς 3 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους βάφει τὴν πόλιν τοῦ Μονάχου τὸ αἶμα τῶν ἀθλίων Βαυαρῶν! διατί; διὰ τὸν ζύθον. Παράδοξοι συμπτώσεις! αἱ ἀρχικαὶ αὐταὶ τῶν μῆνῶν ἡμέραι ἔχουσι τι καταπληκτικόν, φοβερόν, αἱματηρόν!

Ἀφοῦ ἡ Σεπτεμβριανὴ τῆς Ἑλλάδος ἐπανάστασις ἀπεστέρησεν τὴν Βαυαρίαν τῶν πλουσιῶν πόρων, τοὺς ὁποίους ἐπὶ δεκαετία ἀπελάμβανεν ἐκ τῆς δυστυχούς Ἑλλάδος· ἡ Βαυαρία ἔστρεψε συτονωτέραν τὴν προσοχὴν της εἰς τοὺς ἐπιτοπίους φόρους της· κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων ἔλαβεν οἰκονομικῶν μέτρων, ἐπέβαλε φόρον καὶ εἰς τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τοῦ λαοῦ καὶ εἰς τὸ προσφιλές αὐτοῦ ποτὸν τὸν ζύθον. Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐφάνη λίαν καρτερόψυχος, ὅταν ἡ Βαυαροκρατεία ἐπέβαλεν ἀναλγήτως εἰς αὐτὸν τοὺς ἀσυνήθεις καὶ φοβεροὺς ἐκείνους φόρους τῶν χαρτοσήμων, τῶν ἐπιτηδευμάτων, τῶν οἰκοδομῶν καὶ χιλίων ἄλλων εἰδῶν, καὶ θρασυνθεὶς ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀσύνητος Ἀρμανσπέργης εἶπεν « Ἴδοῦ ἐντελῶς ἤδη δεδουλωμένος ὁ Ἑλληνικὸς λαός· » ὁ μωρὸς διπλωμάτης τῆς Βαυαρίας ἦτον πολὺ ἐπιπόλαιος διὰ νὰ κατανοήσῃ ὅτι ὁ καρτερικὸς λαὸς οὗτος παρέβλεπε ταῦτα πάντα, ἀποβλέπων εἰς τὸν μέγαν τοῦ Σεπτεμβρίου του σκοπὸν ἐνόμιζεν ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐπαναστατεῖ διὰ χαρτόσημα, διὰ ἐπιτηδεύματα καὶ διὰ ζύθους· ὁ λαὸς αὐτὸς ἐπαναστατεῖ ἅπαξ καὶ καθὼς πρέπει· ἀλλ' ὁ λαὸς τοῦ Μονάχου, ἐνῶ δὲν ἐγόγγυσε κατὰ τοῦ φόρου τοῦ ἐπιβληθέντος ἐπὶ τοῦ ἄρτου, καθὼς λαὸς ὅμως ἀφοσιωμένος εἰς τὴν μέθην, καὶ τὴν εὐγενῆ ἀφοσιώσιν του ταύτην ἀπέδειξε κατὰ κόρον ἐπὶ τῶν ἀφθόνων οἰνοπνευμάτων τῆς Ἑλλάδος, ἐμάνη

κατὰ τοῦ φόρου τοῦ ἐπιβληθέντος ἐπὶ τοῦ ζύθου, καὶ ἰδοὺ εἰς ἀτίθασσον καὶ ἀγρίαν ἐπανάστασιν ὁ λαὸς τοῦ Μονάρχου . . .

Ἐντὸς ὀλίγου αἱ μακραι καὶ στεναὶ ὁδοὶ τῆς πόλεως ἐνεφράγισαν ἐκ πυκνοῦ ὄχλου ἐξερευγομένου κατάρας· οἱ ἐπαναστάται τοῦ Μονάρχου, μιμούμενοι ἐν μέρει τοὺς Ιουλιανούς ἐπαναστάτας τῶν Παρισίων, γυμνώσαντες τὰς λιθοστρώτους ὁδοὺς ἐξεσφενδόνισαν τοὺς λίθους αὐτῶν κατὰ τῶν παραθύρων· εἰσδραμόντες δ' ἔπειτα εἰς τὰ ζυθοποιεῖα ἔχυσαν τὰς ἐκεῖ μεγίστας τοῦ ζύθου ποσότητας, καὶ κατέστρεψαν πᾶν ὅ,τι ἄλλο εὔρον.

Ἡ ἀστυνομία ἔκρουσε τὸ συγκλητήριον, καὶ ὅλη ἡ φρουρὰ καὶ ὁ εἰς τὰ χωρία ἐστρατοπεδευμένος στρατὸς φθάσαντες διατάχθησαν νὰ πυροβολήσωσι κατὰ τοῦ πλήθους· ἐπυροβόλησαν μὲν, ἀλλ' ἀδρανέστατα, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ στρατιῶται δὲν ἐθεώρουν μὲ καλὸν ὄμμα τὴν αὐξήσιν τῆς τιμῆς τοῦ ζύθου, καθὼς καὶ ὁ γενναῖος τῶν Ἀθηνῶν στρατὸς ἦτον σύμφωνος μὲ τὸν εὐγενῆ αὐτῶν λαὸν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Σεπτεμβρίου, διότι ἐπίσης δὲν ἐθεώρει μὲ καλὸν ὄμμα τὴν αἰσχρὰν Βαυαρικὴν δυναστείαν . . . μολαταῦτα ὁ στρατὸς τοῦ Μονάρχου ἐπυροβόλησε, τὸ αἷμα ἔρρευσε, καὶ μόλις περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ λαὸς διεσκορπίσθη . . . ἰδοὺ ἀκόμη ἐν νυκτὶ καὶ ἡ ἐπανάστασις αὕτη.

Τὴν 3 τοῦ Μαΐου τὸ περιτρέχον τὰς ὁδοὺς πλῆθος ἐξέβαλε πάλιν κραυγὰς ἐπαναστατικὰς· πολλοὶ ἀστυνομικοὶ ὑπῆρέται καὶ στρατιωτικοὶ ἐν στολῇ καθυβρίσθησαν καὶ βίβληντες κατὰ γῆς κατεπατήθησαν· ὁ λαὸς ἐλιθοβόλησε τὸν δημαρχεῖον καὶ τὰ καταστήματα τῶν ὑπουργείων· ὅλα σχεδὸν τὰ ὑελία τῶν κατεσυντρίβησαν.

Μεγά πλῆθος συνήχθη ἔμπροσθεν τῶν ἀνακτόρων, ὅπου πρὸ ὀλίγου εἶχε τελεσθῆ ὁ γάμος τῆς βασιλοπαιδος Ἰλδεγάρδης, θυγατρὸς τοῦ Λουδοβίκου μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Ἀλβέρτου· τὸ ἐπίφοβον ἦθος λαοῦ, ὅστις περὶ οὐδενὸς λόγου ἐποιεῖτο τὰς ἀπὸ μέρους τῶν ἀξιομακτικῶν προσκλή-

σεις εἰς ἀπομάκρυνσιν ἠπέλει μεγάλας παρεκτροπὰς, ὅτε ὁ Βασιλεὺς, ἐμφανισθεὶς ἐπὶ τοῦ ἐξώστου, προέτρεψε τὸ πλῆθος νὰ διαλυθῆ καὶ νὰ μὴ ταράττη τὴν δημόσιον ἡσυχίαν. Ἡ σύντομος ὁμιλία του ἐπέφερε μαγικὸν ἀποτέλεσμα ἐπὶ τοῦ λαοῦ, ὅστις καθησυχάσας, ὀλίγον κατ' ὀλίγον διελύθη . . . ἰδοὺ καὶ ἕτερος Βασιλεὺς λαλῶν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου πρὸς λαὸν ἐπαναστάτην, ὅτι οὗτος εἰσηκούσθη διότι ἐπρόκειτο περὶ ζύθου ὁ λόγος.

Τὸ ἐσπέρας πυκνὰ συστήματα συρφετώδους ὄχλου πολιορκήσαντα τὴν ἀστυνομίαν ἐζήτουν μεγαλοφώνως νὰ τοῖς παραδώσωσι τὸν ἀστυνόμον· μηδενὸς ἀποκρινομένου, διότι ὅλοι οἱ ἐντὸς εἶχον φύγει, χάλαζα λίθων ἐξεσφενδονίσθη κατὰ τῶν παραθύρων, τῶν ὁποίων κατέθραυσε τὰ ὑελώματα· ὁ ὄχλος ἠτοιμάζετο ἤδη νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ κατάστημα, ἀλλ' αἴφνης διεδόθη ἡ φήμη, ὅτι ὁ ἀστυνόμος Ἑρμάνος εἶχε καταφύγει εἰς τὸ φρουραρχεῖον· τὸ πλῆθος ἔδραμε πάρχυτα ἐκεῖ· ὁ διοικητὴς τῆς θέσεως ταύτης προσκαλεῖ τὸν λαὸν νὰ ἀποχωρήσῃ, ἀλλ' ἀπειθοῦντος αὐτοῦ, διατάττει τοὺς πυροβολιστὰς νὰ πυροβολήσωσιν· οὔτοι ἐδίστασαν, διὸ καὶ ἀνευφημήθησαν παρὰ τοῦ λαοῦ· ἀλλ' ἐπαναληφθείσης αὐστηρότερον τῆς διαταγῆς, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπακούσωσι· τὰ τέσσαρα τῆς θέσεως ἐκείνης κανόνια, πλήρη σιδηροβόλων ἐπυροβόλησαν, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων οἱ μὲν ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ ἐπληγώθησαν· ἡ τρομερὰ αὕτη πράξις κατέπαυσε τὰς ταραχὰς, καὶ οὕτως ἄνευ ἐθνοσυνελεύσεως ἐτελείωσε τὸ Σύνταγμα τῆς Βαυαρίας !!

Ἄς μᾶς συγχωρήσῃ ἡ μεγαλοπρεπὴς καὶ ὑπερήφανος πατρίς μας ἂν ἐβλασφημήσαμεν διὰ νὰ κάμωμεν ἀντιπαράθεσιν τινὰ τῆς κτηνώδους ταύτης ἐπαναστάσεως τῶν Βαυαρῶν μὲ τὴν ἐνδοξὸν καὶ ἐθνικὴν τοῦ Σεπτεμβρίου ἐπανάστασιν τῆς ἐκείνου· ἦτον ἀναγκαῖα διὰ νὰ θέσωμεν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου ἐπιπόλαιόν τινα σύγκρισιν μεταξὺ Ἑλληνικῆς καὶ Βαυαρικῆς φυλῆς, καὶ διὰ νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις ποῖα

κτῆνη εἶχον ἐπιθέσει εἰς τὸν εὐγενῆ τράχηλον εὐαισθήτου νοή-
μονος καὶ ἥρωϊκοῦ λαοῦ.

Ἄν ἡ ἐπανάστασις τοῦ Μονάρχου αὕτη δὲν ἦτον ἀποτέλεσμα
πολιτικῆς ῥαδιοργάνσεως δι' ἄλλον τινὰ σκοπὸν, καὶ ἦτον τῶν ἐπι-
ἐπανάστασις ἕνεκα τοῦ ζύθου, εἶναι τῶν φαινόμενον ἄξιον
οἴκτου, καὶ φέρει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα μεγίστην κατασχύνην·
ἐπαναστατεῖ ἕνας λαὸς ὄχι διὰ τὴν ἐλευθερίαν του, ἀλλὰ διὰ
τὸν ζύθον· τὰ ὄπλα του εἶναι οἱ λίθοι, τὰ ἥρωϊκὰ ἔργατου ἡ συν-
τριβὴ τῶν ὑέλων, καὶ, ἐπαναστάτης ὢν, δέχεται τὸν θάνατον
ἀπὸ τὸ στόμα τῶν κανονίων ἀκίνητος ὡς κτῆνος! Τοιοῦτον ψυ-
χρὸν θέαμα! εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ λάβῃ χώραν εἰς τὴν καί-
ουσαν τῆς Ἑλλάδος γῆν; δὲν εἶναι παράδοξος ἀπὸ κλίμα εἰς
κλίμα ἡ τοσαύτη τῆς φύσεως διαφορὰ;!

Ἄς διδαχθῶσιν οἱ ξένοι, ὅσοι ἐπιμένουσι νὰ μᾶς ἐπιβάλλωσι
τὰ ἦθη των καὶ τὰ διοικητικὰ συστήματά των· εἰς τὸ Λον-
δῖνον αἱ ψῆφοι συλλέγονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ καπη-
λεῖα· μεθύοντες καὶ γρονθοκοπούμενοι οἱ Ἄγγλοι πωλοῦσι τὰς
ψήφους των, καὶ ὅστις ἔχει περισσοτέρας λίρας ἐκείνος εἶναι
Βουλευτής. Ἄλλ' ὁ Ἕλληνας δὲν ἐπαναστατεῖ διὰ ζύθον, καὶ οὔτε
βοῦς, οὔτε ὄνος εἶναι διὰ νὰ μάχηται μὲ λακτισμούς· αὐτὸς
γυμνῶναι τὸ ξίφος, καὶ ἠξυῖται ν' ἀποθνήσκῃ ὑπὲρ πίστεως καὶ
τῆς ἐλευθερίας!

Η ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

Χῦνε, χῦνε τὰ κύματά σου εἰς τὴν γῆν, νοητὴ τῆς παιδείας ἦ-
λιε! κύλα τὰ ρεύματά σου, Νεῖλε τοῦ Πολιτισμοῦ! ἡ ὥρα τοῦ
μεγάλου μελλοντος τῆς γῆς ἐσήμανε, καὶ ὁ ἐπίγειος κόσμος προ-
οδεύει ἀνεπιστρεπτί εἰς τὴν τελειοποίησίν του!

Οἱ μεγάλοι νόες, ὄλων τῶν αἰώνων ὁσάκις διελογίσθησαν πε-

ρὶ τῆς τύχης τοῦ κόσμου, ὡς ἐμπνεόμενοι ἀπὸ γοητευτικὴν τινὰ
ιδεάν, ἀνέκραζαν ἐπὶ τέλος πάντοτε « Κόσμε! θέλεις τελειο-
ποιηθῆ »· ὁ δὲ θεάνθρωπος Ἰησοῦς, αὕτη ἡ θεόπνευστος αὐτοα-
λήθεια καὶ αὐτοσοφία, ἐπεσφράγισε τὸν οὐράνιον τοῦτον χρη-
σμὸν μὲ τὴν θείαν αὐτοῦ ῥῆσιν « ἔσται ἡμερ, καὶ γεννησεται
μία ποιμνὴ εἰς ποιμνῆ »· ἀλλ' ἡ τελειοποίησις τοῦ ἀνθρωπί-
νου κόσμου, καὶ ἡ μόρφωσις αὐτοῦ εἰς μίαν ποιμνὴν δὲν ἦτον
βέβαια ἔργον τοῦ σκότους, ἀλλ' ἦτον ἔργον τοῦ φωτός· δὲν ἦτον
ἔργον τῆς πλάνης, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας· δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι ἀ-
ποτέλεσμα τῆς βίας, ἀλλὰ τῆς ἐνδομύχου ἀνθρωπίνης πεποιθή-
σεως· οὔτε τέλος γέννημα τῶν φονικῶν πολέμων καὶ τῶν κοινω-
νικῶν ἀναστατώσεων, ἀλλὰ τῆς παγκοσμίου ἐνεργητικῆς εἰρή-
νης... Naί, εἰς σὲ ἀπόκειται τοῦ λοιποῦ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον,
προσφιλῆς θυγάτηρ τοῦ οὐρανοῦ! εἰς τοὺς ζωογόνους κόλπους
σου θέλει ἀναγεννηθῆ ἡ γῆ... Ἀφήσατε, ἀφήσατε ἡσυχοὺν πλέον
τὴν κατεσπαρχμένην ταύτην γῆν. Παύσατε τὴν χύσιν τοῦ ἀν-
θρωπίνου αἵματος καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν κοινωνικῶν. Ἐγείρατε
ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν δυναστειῶν καὶ τῶν προλήψεων τοὺς ἱε-
ροῦς ναοὺς τῶν Μουσῶν. Ἀφήσατε ἐλευθέραν τὴν θείαν φωνὴν τοῦ
τύπου νὰ συνάγῃ μίαν ὀλόφωτον ποιμνὴν ὄλους τοὺς λαοὺς καὶ
τὴν γῆν, ὁμόφρων, ὁμόφωτος καὶ εὐτυχὴς θέλει ἀναδύσει ὡς νύμφη
τῆς θαλάσσης ἀπὸ τὴν ἄβυσσόν της μίαν ποιμνὴν κόσμου λογι-
κοῦ ἑνὸς ποιμένου, τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ καὶ Πλάστου.

Ἰδοὺ τῶν Ἰουδαίων ὁ προπάτωρ καὶ ἀρχέτυπος λαὸς, ὁ θεοκτό-
νος λαὸς ἐκεῖνος, ὅστις φέρων ἐπ' ὤμων του κατάραν αἰωνίαν,
καὶ ἐσκορπισμένος ὡς ὁ κοριορτὸς ἀπὸ σφοδρὸν ἀνεμοστρόβιλον
εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, διῆγεν ὡς ἐδελυκτὸν καὶ ἀποτρόπαιον
ἐξουθένημα εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου· λαὸς ὅστις ἐμμένων εἰς
τὸ θανάσιμον πείσμα του, βυθισμένος εἰς τὴν αἰωνίαν νύκτα τῆς
μωρίας καὶ τῶν προλήψεων, καὶ καθήμενος ὡς μολυβδὸς καθή-
μενος ὑπὸ τὸ σκότος τοῦ θανάτου, δὲν ἠθέλησέ ποτε νὰ ἔλθῃ εἰς
αἴσθησιν καὶ νὰ ἐπανορθωθῆ· οὔτε ἡ αἰωνία ἐξορία του ἀπὸ τὴν

γενεθλίαν αὐτοῦ γῆν' οὔτε ἡ ἀτιμία τοῦ ὀνόματός του, οὔτε ὄλα τὰ φοικτὰ παθήματά του συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνόρθωσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ ζῶν ὡς ἐν γένος ἀμαρτωλὸν, κατὰδικον καὶ τρέμον ἐν μέσῳ τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας, πνέον μίσος καὶ βδελυγμὸν ἄγιον καθ' ὄλου τοῦ κόσμου, ὅστις ἀμοιβαίως τὸ βδελύττεται, καὶ θεωρῶν τὸν μέγαν αὐτὸν κόσμον ὡς ἔκφυλον καὶ ἀπεπλανημένον ἀποστάτων ἀπὸ τοὺς μιαρὸς κόλπους του, κἀθηται καὶ ἀναμένει αἰώνως τὸν Μεσσίαν του, σταυρόνει ἱεροπρεπῶς καθεκῶσπιν εἰς ἀνάμνησιν τῆν φρικτοτάτης θεοκτονίας του τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ σφαγιάζει μανιωδῶς τῶν Χριστιανῶν τὰ βρέφῃ διὰ τὰ μεταλαμβάνη τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος πρὸς ἰκάνοποίησιν τοῦ ἀγρίου φανατισμοῦ του.

Ἡ οἰκτρὰ καταδίκη αὕτη τοῦ ἀξιοδακρύτου τούτου λειψάνου τῆς ἀρχαίας ἀνθρωπίνης γενεᾶς διήρκεσε καὶ διαρκεῖ ἔνεκα τοῦ βαθυτάτου σκοτοῦς τῆς ἀμαθείας, ἥτις ἐγένειεν εἰς αὐτὸ τάφος αἰώνιος· ἀλλὰ τέλος πάντων εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον τῶν θαυμάτων, ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν φώτων ἀπέκειτο νὰ κάμη, ὥστε αἱ ἀκτίνες τοῦ νοητοῦ ἡλίου νὰ διαπεράσῃ τὰ βάθη τοῦ σκοτεινοῦ του τάφου, καὶ ἤδη ὁ Ἰουδαϊκὸς δῆμος τῆς Φραγκφόρτης δίδει τὸ σημεῖον τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ.

« Ἀπὸ τινος χρόνου νέαν σχίσμα ἐμορφώθη μεταξὺ τῶν εἰς Φραγκφόρτην Ἰουδαίων· τὰ δύο τρίτα περίπου τοῦ Ἰουδαϊκοῦ δῆμου, ἀποσπασθέντα τῆς κοινῆς αὐτῶν συναγωγῆς ἀρχίζουσι νὰ σχηματίζωσιν ἰδίαν φυλὴν, ἐπικληθέντες ἀναμορφωταί. Δὲν ἀναγνωρίζουσι οὔτε τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς, οὔτε τοὺς θεμελιώδεις τοῦ Ταλμούδ νόμους. Εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεώς των κηρύττουσιν, ὅτι δὲν θέλουσιν εἰς τὸ ἐξῆς περιτέμνει τοὺς παῖδάς των, καὶ ἀπαρνοῦνται τὴν εἰς τὸν Μεσσίαν πίστιν. Ὁ Ἄνσελμος Ῥοσχίλδης δὲ, ὁ πρῶτιστος τῆς τραπέζης κεφαλαίουχος, ἐκήρυξεν ἀδιάλλακτον πόλεμον κατὰ τῆς αἰρέσεως ταύτης, καὶ δὲν δέχεται συναλλάγματα, ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς· τὸ πρᾶγμα προσήχθη ἐνώπιον τῆς Γερμανικῆς διαίτης,

καὶ ἡ νέα αἵρεσις κατηγορήθη ὡς χαλκεύουσα ἐν τῷ κρυπτῷ ὑπὸ τὸ σχῆμα θρησκευτικῶν δογμάτων πολιτικούς σκοποὺς ὀλεθρίους εἰς τὸ κράτος· ἀλλὰ μόλας ταύτας τὰς κατηγορίας ἡ Γερουσία ἐκήρυχθη ὑπὲρ τῆς νέας αἰρέσεως, καὶ πολλοὶ τῶν ἐπισήμων Ἰουδαίων τῆς Γερμανίας ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν ».

Αὕτη εἶναι μία ἠθικὴ τῶν πεπισμένων πνευμάτων ἐπαναστασις, τῆς ὁποίας τὴν σημαίαν ἀνεπέτασε πρὸ τριῶν ἐτῶν ἡ φωτεινὴ Γαλλία. Ἡ Γαλλία, αὐτὸς ὁ καταρράκτης τοῦ πολιτισμοῦ, ἐσύστησεν ἑταιρείαν, ἐξέδωκε περιοδικὰ συγγράμματα καὶ ἐκήρυχθη ἐπισήμως ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, συνάμα μετὰ τὴν ἀναγέννησιν ὄλων τῶν λαῶν τῶν ἐν τῷ σκοτεινῷ καταθλιβομένων. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, ὅσοι εἰς τὴν Εὐρώπην διεσπαρμένοι, πλέοντες ἐκεῖ εἰς τὸν ὠκεανὸν τῶν φώτων, ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴν ἔλθωσιν εἰς αἴσθησιν, καὶ νὰ μὴν ὀρμήσωσι πρῶτοι εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν των, λειποτακτοῦντες ἀπὸ ἀπρηχαιωμένην ἀσθένειαν, ἀπὸ ἀγριωτάτην πρόληψιν, ἀπ' αὐτὰς τὰς ἀγκάλας τοῦ θανάτου.

Ἄλλ' ὁ Ῥοσχίλδης, Φαρισαῖος αὐτόχρημα, καίτοι ἐδρεύων εἰς τὴν φωτεινὴν πόλιν τῶν Παρισίων, τυφλὸς ὁμως ἐκ γενετῆς ἀντίκειται εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν ὁμογενῶν του. Ὁ Ῥοσχίλδης πλουσιώτερος ὄλων τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων, ἠδύνατο νὰ γείνη ἀληθῶς ὁ Πολιτικὸς Μεσσίας τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ἀλλ' Ἑβραῖος ἀληθῆς, καὶ τίποτε περισσότερο, ὡς ὁ πρόπαππὸς του καὶ αὐτὸς οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι. Ἔτι δύναται ὁμως ν' ἀντιτάξῃ ἡ ἀνθρωπίνη δύναμις εἰς τὴν κίνησιν τοῦ καιροῦ καὶ τῆς φύσεως καὶ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ; Οἱ θρόνοι ἐχαμήλωσαν ἐνώπιόντου πρὸ πολλοῦ· καὶ εἰς θνητὸς καὶ αὐτὸς Ἑβραῖος, θέλει ἀντιταχθῆ εἰς τὸν ἀπαράτρεπτον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ῥοῦν;

Ἐξίσταται τρώντι ὁ ἀνθρώπινος νοὺς διὰ νὰ μελετήσῃ τὴν κταχθόνιον δύναμιν τῶν ἀνθρωπίνων προλήψεων· δύναμις, ἥτις ἐκφυσίονει, καὶ κρημνίζει τὸν ἀνθρωπον ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀνθρωπι-

νην του ἄξιαν. Ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος λαὸς, αὐτὸς ὁ ἡγαπημένος τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ, ἀπὸ τοῦς κόλπους τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον τοσοῦτοι θεόπνευστοι προφῆται. Ὁ λαὸς, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐλάλησε τοσαύκις διὰ τοῦ στόματος τῶν προφητῶν αὐτοῦ, καὶ ἔδειξε τοσαῦτα θαυμάσια πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ· ὁ λαὸς τέλος, πρὸς ὃν ὁ οὐρανὸς προανήγγειλε τῶντι τὴν ἔλευσιν ἐνὸς Μεσσίου, κ' ἐκ τῆς ὁσφύος τοῦ ὁποίου ἐξῆλθε τοῦ κόσμου αὐτὸς ὁ λυτρωτής. Ὁ λαὸς αὐτὸς, δούλος αἰώνιος ἀγριωτάτων προλήψεων καὶ δυσειδαιμονιῶν, ἀποκτείνας πάντοτε τοὺς προφῆτάς του μανιωδῶς, τοσαύκις ἀμαρτήσας, τοσαύκις δεινῶς τιμωρηθεὶς, πάντοτε ἕνεκα τῆς ἀφροσύνης του ἀδιόρθωτος ὄλως, ἐνῶ αὐτὸς οὗτος, ὅστις μεταξὺ τῶν ἄλλων λαῶν ἀνέμενεν ὡς ἐκ τῶν προρρήσεῶν του τὸν Μεσσίαν, μόνος αὐτὸς ἠρνήθη ἐπιμόνωσ ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν θεῖαν ἐνανθρώπισίν του· ἐνῶ δὲ τὸ βρόφος τῆς φάτνης ἀναδείκνυται Κυριάρχης τοῦ παντός, καὶ τὸ ξύλον τῆς καταδίκης του φέρουσιν εἰς τὰ διαβήματά των ἔντρομοι οἱ βασιλεῖς· κ' ἐνῶ τὸ ἔσχατον πνεῦμά του, τὸ ὁποῖον ἀφῆκεν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ἀνεγέννησε τοὺς ἄλλοτρίους λαοὺς καὶ ἀνεζώωσε τὰ κραταιότερα ἔθνη, τὰ κυριεύοντα σήμερον τῆς γῆς· ὁ λαὸς οὗτος μόνος, τυφλώτων μέχρις ἀνεκφράστου βαθμοῦ ἀπέναντι ὄλων αὐτῶν τῶν ἐξαισιῶν θεαμάτων, ἐμμένει ὡς κορμὸς δένδρου σεσηπότος εἰς τὴν ἐλεεινὴν αὐτὴν κατάστασίν του, ἀναμένει ἀκόμη τὸν Μεσσίαν του, καὶ αἰσχρουργεῖ ἀσεβῶς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Γρηγορίου πατριάρχου, πάντοτε καὶ μετὰ τοσούτους αἰῶνας λαὸς παράφρων καὶ θεοκτόνος.

Ἄλλ' ἡ ἀρχὴ ἐγένετο ἅπασι, καὶ ἀργὰ ἡ γλήγορα θέλει γενῆ καὶ τὸ τέλος. Ἡ ἀνέγερσις τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἀναμόρφωσις τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας, ἡ ἐκπολίτισις τῆς Ἀφρικῆς, ἡ πρόοδος τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Κίναν, ἡ ἀναμόρφωσις τῆς ἐν Φραγκφώρτῃ Ἰουδαϊκῆς φυλῆς, εἶναι θήματα τοῦ πολιτισμοῦ γιγαντιαῖα, βαίνοντα πρὸς τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρωπίνου κόσμου· ἡ δὲ ἀκατάπαυστος κίνησις τῶν πιεστηρίων καὶ ἡ κατὰ γῆν καὶ

θάλασσαν χρῆσις τοῦ ἀτμοῦ· αὐτὴ ἡ θαυματουργὸς δύναμις ἡ δαμάζουσα καὶ τὸν χρόνον καὶ τὰ στοιχεῖα εἶναι τὰ ἐγγεγραμμένα τῆς παγκοσμίου συνενόησεως, τὴν ὁποίαν δὲν θέλουσι διαρρήξει πλέον οὔτε τὰ ξίφη, οὔτε αἱ λόγχοι, οὐδὲ αὐτὸς ὁ πανδαμάτωρ χρόνος!

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ.

Ἡ προφανὴς καὶ τοι μυστήριος σχέσις μεταξὺ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νοῦς, μεταξὺ τοῦ ὀλικοῦ ὄγκου κειμένου ἐντὸς τοῦ κρανίου, καὶ τῆς πνευματικῆς ἡμῶν φύσεως, ἔδωκεν αἰτίαν εἰς πολλὴν ἔρευναν καὶ οὐκ ὀλίγας ἀμφισβητήσεις. Ἡ ἐξέτασις τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου, οὐχ ἦττον ὠφέλιμος, παρ' ὅτι εἶναι περιέργος, ἐνδιαφέρει τὸ ἀξιολογώτερον μέρος τῆς ὑπάρξεώς μας, ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἐπλάσθησαν ὅλα τὰ ἄλλα· φιλοσοφικῶς θεωρούμενος εἶναι καθ' ὑπερβολὴν περιέργος ἕνεκα τῆς σχέσεως τοῦ νευρικοῦ συστήματος μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν φαινομένων. Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ συστήματος τούτου εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὄργανισμὸν, καθόσον ἀφορᾷ τὰς αἰτίας, διάρκειαν καὶ θεραπείαν τῶν νόσων εἶναι ἀναμφισβητήτως σημαντικὴ· δι' αὐτοῦ δεχόμεθα ὅλας τὰς ἐντυπώσεις καὶ μανθάνομεν τὴν φύσιν τῶν περὶ ἡμᾶς ἀντικειμένων, καὶ δυνάμεθα νὰ αἰσθανθῶμεν ἠδονὴν ἢ πόνον. Ὁ ἐγκέφαλος στέλλει τοὺς κλάδους του εἰς ὅλον τὸ σῶμα, εἰς πᾶν ὄργανον, εἰς κάθε μύωνα καὶ πᾶσαν ἴνα, διαχέων εἰς αὐτὰ τὰ μέρη αἰσθησιν, ζωὴν, καὶ ἐνέργειαν καὶ δύναμιν τοῦ ἐνεργεῖν ἐν ἀρμονίᾳ.

Ἡ φυσιολογία τοῦ νευρικοῦ συστήματος φαίνεται ὅτι ἔσυρε τὴν προσοχὴν τῶν σοφῶν ἀνεκάθεν, καθότι εἰς τὰ συγγράμματα τῶν περιβλεπτοτέρων συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος βλέπομεν παρατηρήσεις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ὁ Ἴπποκράτης, Πλάτων, Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι, καὶ τοι σκοτεινῶς
ΦΥΛ. Γ'.
9.

καὶ συγκεχυμένως, ἐκθέτουν μολοντούτο ἕκαστος τὰς ἰδιαιτέρας θεωρίας του. Ὁ πρῶτος εἰς τὸ περὶ ἱεράς νόσου βιβλίον του θεωρεῖ τὸν ἐγκέφαλον ὡς τὸ ἀξιολογώτερον ὄργανον τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, καὶ τὸν ὀνομάζει διερμηνέα τῶν αἰσθητηρίων καὶ τῆς νοήσεως, δι' αὐτοῦ, λέγει, ἰδιαιτέρως συλλογιζόμεθα, νοοῦμεν, βλέπομεν, ἀκούομεν, καὶ διακρίνομεν τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι εὐρίσκονται εἰς ἀπάτην ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐγνωμοδότην ὅτι συλλογιζόμεθα καὶ νοοῦμεν διὰ τῆς καρδίας· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ τῆς ἰατρικῆς φαίνεται ὅτι δὲν ἐγνώριζε τίποτε εὐκρινῶς περὶ τῆς φύσεως καὶ χρήσεως τῶν νεύρων· καθότι ὅτε μὲν περιγράφει τὰς φλέβας ὡς ἀγωγούς τῆς νευρικῆς δυνάμεως, ἄλλοτε δὲ συγχέει τὰ νεῦρα μὲ τούς συνδέσμους καὶ τένοντας.

Ὁ Πλάτων ὁμοίως καλεῖ τὸν ἐγκέφαλον ἡγεμόνα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Εἰς τὸν Φαίδωνα ὁ Σωκράτης λέγει, ὅταν ἤμην νέος ἐνησχολήθην μὲ πολὺν ζῆλον εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως, καὶ μεταξὺ ἄλλων ἐπεθύμουν νὰ μάθω ἂν ἡ αἴσθησις καὶ τὸ λογικὸν μας προέρχονται ἀπὸ τὸ αἷμα, ἀπὸ ἀέρα, ἢ ἀπὸ πῦρ, ἢ ἂν ἡ ἀκοή, ὄρασις καὶ ὄσφρησις ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ὑποθέτει τὸν ἐγκέφαλον ὡς σύνθετον ἀπὸ γῆν καὶ ὕδωρ, καὶ λέγει ὅτι δὲν περιέχει αἷμα, κατὰ συνέπειαν εἶναι ἐκ φύσεως ψυχρὸς καὶ χωρὶς αἰσθησιν, χρησιμεύων δὲ μόνον εἰς τὸ νὰ μετριαζῇ τὴν ὑπερβολικὴν θερμότητα τῆς καρδίας, καὶ ὅτι αὕτη εἶναι ἡ καθέδρα τῆς ζωῆς, ἀλλ' ὄχι ὁ ἐγκέφαλος. Ἡ καρδία κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην νομίζεται πρώτη ἀπὸ ὅλα τὰ ὄργανα, καὶ εἰς αὐτὴν κατοικεῖ ἡ ζωὴ τῶν ζῶων, ὁμοῦ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ νοεῖν καὶ αἰσθάνεσθαι· ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρχῆς, φύσεως καὶ διανομῆς τῶν νεύρων ὁ Ἀριστοτέλης ἐξίσου καθὼς καὶ ὁ Πλάτων δὲν ἤξευραν τίποτε. Ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἰπποκράτους, τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους μέχρι τοῦ Γαληνοῦ, ὅστις συνέγραψε περὶ τὰ μέσα τῆς δευτέρας ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος δὲν εὐρίσκομεν οὐδεμίαν ἀξιόλογον

περιγραφὴν τοῦ νευρικοῦ συστήματος· ὁ τελευταῖος μᾶς ἄφησεν ἀκριβεστάτην περιγραφὴν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν μεμβρᾶνων του, τῆς παρεγκεφαλίδος, τοῦ ἐπιμήκου καὶ νωτιαίου μυελοῦ καὶ τῶν νεύρων, μὲ τὴν εἰς τὰ διάφορα τοῦ σώματος μέρη διανομήν των. Ὁ Γαληνὸς θεωρεῖ τὸν ἐγκέφαλον ὡς τὸ μέγα ὄργανον τοῦ νοός, ἢ λογικὴ ψυχὴ, λέγει, κατοικεῖ εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ δι' αὐτοῦ συλλογιζόμεθα, οὗτος ἀνασκευάζων τὰς γνώμας τοῦ Χρυσίππου καὶ Ἀριστοτέλους διίσχυριζόμενος ὅτι τὸ ἡγεμονεῖον πνεῦμα ἐφεδρεύει εἰς τὸν ἐγκέφαλον· διὰ τῶν νεύρων, λέγει, ἔχομεν αἰσθησιν καὶ ἐκούσιον κινήσιν, ὅθεν δικαίως πρέπει νὰ ἐνθρονίζωμεν τὴν ψυχὴν, ἥτις ἐνεργεῖ δι' αὐτῶν εἰς τὴν πηγὴν των, ἀλλὰ ἡ ρίζα τῶν νεύρων εἶναι ὁ ἐγκέφαλος, ἄρα εἰς αὐτὸν ἔχει τὴν καθέδραν του τὸ κυβερνοῦν πνεῦμα.

Οἱ μεταγενέστεροι φυσιολόγοι ἠκριβολόγησαν οὐχ ἧττον τῶν παλαιῶν περὶ τῆς φύσεως καὶ χρήσεων τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν νεύρων, διὰ χυμικῶν ἀναλύσεων, διὰ μικροσκοπιῶν, διὰ βασιανιστικῶν πειραμάτων εἰς ζῶντα ζῶα, καὶ διὰ παθολογικῶν παρατηρήσεων· διὰ τῆς τελευταίας ταύτης, ἥτοι τῆς παθολογικῆς μεθόδου (ἥτις συνίσταται εἰς τὸ νὰ παρατηρῶσι λεπτομερῶς τὰ συμπτώματα τοῦ πάσχοντος, καὶ μετὰ θάνατον νὰ ἐξετάζωσι δι' ἀνατομῆς ὁποῖαν αἰκίαν ὑπέφερε τὸ πάσχον ὄργανον) ἀπέδειξαν ὅτι αἱ χρήσεις τῆς τεφρώδους ἢ φλοιώδους ὕλης τοῦ ἐγκεφάλου, διαφέρουν ἀπὸ ἐκείνης τῆς λευκῆς ἢ μυελώδους ὕλης τῆς πρὸς τὰ κεντρικώτερα κειμένης, ὅτι τὰ τεφρώδη μέρη ἐνέχονται ἰδιαιτέρως εἰς τὰς διανοητικὰς ἐνεργείας, ἐνῶ ἡ λειτουργία τοῦ μυελώδους μέρους συνίσταται εἰς τὸ νὰ διεξάγῃ αἰσθησιν καὶ τὰ κελύματα τῆς βουλήσεως. Ὅτι ὅταν πάσχῃ μόνον τὸ μυελώδες μέρος ἐπακολουθῇ σύγχυσις τῶν κινήσεων, ἀλλ' ὄχι καὶ τοῦ λογικοῦ, καὶ ὅτι ὅταν νοσῇ ἡ τεφρώδης μερὶς μόνον τὸ λογικὸν διαστρέφεται ἢ ἐκλείπει· οἱ ἐπιστήμονες ἰατροὶ γνωρίζουσιν ὅτι παραφροσύνῃ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνει ὁσάκις φλογωθῶσιν καὶ περιβάλλουσαι τὸν ἐγκέφαλον μεμβράναι, κανεὶς ὁμῶς δὲν

διίσχυρίζεται ὅτι αὐταὶ ἔχουν τι κοινὸν μὲ τὰς λογικὰς δυνάμεις, εἰμὴ μόνον ὅτι ἐγκολπώνονται τὸν ἐγκέφαλον σφικτὰ καθ' ὅλην τοῦ τὴν περιφέρειαν, καὶ ἡ φλόγωσις των διαδίδεται ἢ ἐπενεργεῖ εἰς τὴν ἐπιφάνειάν του, ὅπου φαίνεται ὅτι ἐφεδρεύει τὸ λογικὸν, ἐξ ἐναντίας, εἰς τὰς φλογώσεις αἱ ὁποῖαι περιορίζονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ ἐγκεφάλου παρατηροῦνται συνήθως σπασμώδη κινήματα ἢ παράλυσις τῶν μελῶν, ἐνῶ τὸ λογικὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μένει ἀκέραιον, τὰ αὐτὰ συμπτώματα ἀκολουθοῦν καὶ ὡσάκις φλογώθῃ ἡ θάσις τοῦ ἐγκεφάλου καὶ αἱ περικαλύπτουσαι αὐτὴν μεμβράναι, καθύτι αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει τεφρώδης ὕλη. Ὁ ἐγκέφαλος τῶν μαριακῶν συνήθως ἐμφαίνει ἔλην φλογώσεως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐνεργεῖ εἰς τὴν περιφέρειάν του, ἀναλόγως μὲ τὴν δραστηριότητα καὶ παράτασιν τῆς ἀσθενείας· ἄλλη ἀπόδειξις τοῦ ὅτι εἰς τὴν τεφρώδη ὕλην τοῦ ἐγκεφάλου ἐφεδρεύει ἡ δύναμις τῆς νοήσεως, τοῦ μνημονικοῦ, αὐτὸς ὁ νοῦς τέλος πάντων, εἶναι ὅτι ἀνατέμνοντες τὸν ἐγκέφαλον τῶν ἐκ γενετῆς ἢ ἀπὸ ἀσθενείαν γενομένων μωρῶν παρατηροῦμεν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὀλικὴν ἔλλειψιν τῆς τεφρώδους ὕλης. Ἄν ἐξετάσωμεν καὶ τὸν ἐγκέφαλον διαφόρων πτηνῶν, χερσαίων, ἢ ἐνύδρων ζῶων εὐρίσκομεν ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὅποια δεικνύουν περισσοτέραν θυμοσοφίαν, πλειοτέραν πανουργίαν καὶ περίσκεψιν, εἶναι προμηθευμένα μὲ περισσοτέραν τεφρώδη ὕλην εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ αὐτὸς ὁ ἐγκέφαλος των εἶναι ὀγκωδέστερος κατὰ τε τὰ ἄνω καὶ ἔμπροσθεν μέρη τῆς κεφαλῆς καὶ παρεμφερέστερος μὲ τὸν τοῦ ἀνθρώπου· εἶναι ἄρα γε παράλογον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ διαφορὰ τῆς φυσικῆς συνέσεως, ἣτις παρατηρεῖται καὶ μεταξύ τῶν ἀνθρώπων συνίσταται εἰς τὴν διάφορον ἀνάπτυξιν τοῦ ἐγκεφάλου των, ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῆς τεφρώδους ὕλης;

Ἐπαρατηρήθη πρὸς τούτοις ὅτι ὅταν πάσχη ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐνὸς ἡμισφαιρίου ἢ ἀκεραιότης τοῦ ἄλλου ἀρκεῖ εἰς τὴν διατήρησιν τῶν νοητικῶν δυνάμεων, ἀλλ' ὅτι πώποτε τὸ λογικὸν δὲν μένει

εἶναι, ὅταν ἡ περιφέρεια ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων εὐρέθῃ ἢ λλοιωμένη ἀπὸ οἰανδῆποτε αἰτίας. Ἀλλεωτρόπως συμβαίνει ὅταν ἡ ἀλλοίωσις ἢ αἰκία τοῦ ἐνὸς ἡμισφαιρίου γένη ἐαυθότερον εἰς τὸ μυελῶδες μέρος ἢ πρὸς τὴν θάσιν τοῦ ἐγκεφάλου, καθύτι, τότε παρατηροῦνται σπασμώδη κινήματα ἢ παραλυσία τῶν μελῶν τοῦ ἀπέναντι ἡμίσεως τοῦ σώματος καὶ ἐνίοτε ἀμβλύτης ἢ ἀδράνεια τῶν αἰσθητηρίων ἐν μέρει. Ἡ παρεγκεφαλὶς ὁ καὶ ἐλάσσων ἐγκέφαλος καλούμενος, κατὰ τὰς παρατηρήσεις, αἰτινες μέχρι τοῦδε ἔγειναν δὲν συμβάλλει ὀλότελα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν νοητικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ διατηρῇ τὴν ἀρμονίαν τῶν διαφόρων κινήσεων, καὶ ἔχει στενὴν σχέσιν μὲ τῆς ἀφροδισιακὰς ὀρέξεις. Οἱ νοήμονες ἀναγνώσται τῶν προκειμένων παρατηρήσεων δὲν πιστεύομεν ὅτι θέλουν μᾶς καταδικάσει ὡς ὑλιστὰς ἢ δοξάζοντας ὅτι ἡ αἴσθησις ψυχῆ εἶναι ἀπόρροια ἢ ἔκκρισις τοῦ ὑλικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, πρῶτον διότι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς παρουσίας ἐκθέσεως εἶναι νὰ παρουσιάσῃ ἐν συνόψει τινὰς περιέργους φυσιολογικὰς περὶ τοῦ ἐγκεφάλου γνώσεις τῶν νεωτέρων, ἀνευ τῶν πολυπληθῶν παραδειγμάτων τῆς παθολογίας ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζονται, καὶ δεύτερον ἐπειδὴ τὸν διίσχυρίζεται τι ὅτις αἱ νοητικαὶ δυνάμεις ἐμφανίζονται ἢ ἀναπτύσσονται διὰ τούτου μᾶλλον ἢ ἐκείνου τοῦ ὀργάνου, δὲν συνεπιφέρει καὶ ὅτι ἀρνεῖται τὴν αὐλότητα ἢ ἀθανασίαν τοῦ νοῦς, καθὼς δὲν ἔπεται ὅτι ἀρνεῖται τὴν ἀνεξάρτητον ὑπάρξιν τοῦ τέκτονος, ὅταν τις ἀποφαίνηται περὶ τῶν διαφόρων χρήσεων τοῦ πρίονος, τῆς σκεπάρνης, τοῦ γνώμονος καὶ ἐκάστου τῶν λοιπῶν ἐργαλείων τῆς τέχνης του.

Ἐπὶ Ἰατροῦ Σαμίον.

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΜΕΛΟΥΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑΝ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥΣ ΛΑΟΥΣ.

*Ἐπεκαλεσάμην καὶ ἤλθέ μοι πνεῦμα Σοφίας. Προσ-
κρινά αὐτὴν σκήπτρων καὶ θρόνων, καὶ πλοῦτον οὐδὲν ἤχη-
σάμην ἐν συγκρίσει αὐτῆς, οὐδὲ ὁμοίασα αὐτῇ λίθον ἀτίμη-
τον, ὅτι ὁ πᾶς χρυσὸς ἐν ὄψει αὐτῆς ψάμμος ὀλίγη, καὶ
ὡς πηλὸς λογισθήσεται ἄργυρος ἐναντίον αὐτῆς, ὑπὲρ ὑ-
γείαν καὶ εὐμορφίαν ἠγάπησα αὐτὴν, καὶ προειλόμην αὐτὴν
ἀντὶ φωτὸς ἔχειν, ὅτι ἀκοίμητον τὸ ἐκ ταύτης φέγγος ἤλθε
δέ μοι τὰ ἀγαθὰ πάντα μετ' αὐτῆς, καὶ ἀταρίβητος πλοῦ-
τος ἐν χερσίν αὐτῆς. (α)*

Ἰπάρχουσιν ἀλήθειαι εἰς τὸν κόσμον, τὰς ὁποίας διὰ ν' ἀπο-
δείξῃ ὁ ἄνθρωπος χρειάζεται νὰ μεταχειρισθῇ τὴν δύναμιν τοῦ
λόγου· ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἀλήθειαι, αἵτινες, αἰώνιοι, ἀναλλοίω-
τοι, αὐτοφεγγεῖς, λάμπουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καθὼς
λάμπει εἰς τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἥλιος, αὐτὸς ὁ φωστῆρ
τοῦ κόσμου.

Μεταξὺ Δημιουργοῦ καὶ τῆς κτίσεως, μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ
γῆς, καὶ μεταξὺ θανάτου καὶ ζωῆς ἀπαστράπτει τόξον οὐράνιον
συστρέφεται Μεσσίας αἰώνιος ἢ μεγαλοουργὸς τοῦ διανοητικοῦ
κόσμου μήτηρ· χωρὶς αὐτῆς ὁ μυστηριώδης δεσμὸς τῆς φύσε-
ως ἤθελε μένει ἀκατάληπτος, τοῦ παντὸς ἢ μεγαλοπρεπῆς θεᾶ
ἀνεξερεύνητος ἤθελεν εἶσθαι· καὶ ἡ γῆ ἤθελεν ἀτενίζει πρὸς τὸν
Οὐρανὸν μὲ ἡλίθιον ὄμμα. Συνδεδεμένη μὲ τὴν ὑπαρξίν τοῦ κό-
σμου προστάτις εἶναι τῆς αἰωνιότητος αὐτοῦ, καὶ παλαιούσα

(α) Σολομ.

ἀκαταπαύστως μεταξὺ φωτὸς καὶ σκότους, μεταξὺ ἀληθείας καὶ
πλάνης διέρχεται ὅλους τοὺς αἰῶνας χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν ἀγήρα-
τον λάμπιν τῆς· ὁ δὲ θνητὸς ἄνθρωπος εἶναι τὸ ἀθάνατον δημι-
ούργημα τῆς.

Ἀλλ' ἐνῶ τοσοῦτον γοητευτικὴ, τοσοῦτον φωταυγῆς εἶναι ἡ ἄ-
σβεστος λαμπὰς τοῦ κόσμου αὕτη, ἡ γῆ ἀναίσθητος πλανᾶται
εἰς τὰ αἰώνιά τῆς σκότη, καὶ ἀπὸ τοὺς παχυλοῦς κόλπους τῆς
ἐξῆλθον θεόπνευστοι θνητοὶ ὀλίγοι, οἵτινες ἠσθάνθησαν τοὺς παλ-
μοὺς τῆς αἰωνίου ταύτης ἀληθείας.

Εἶναι προτιμωτέρα σκήπτρων καὶ θρόνων, πολυτιμωτέρα τῶν
θησαυρῶν τῆς γῆς, θελκτικωτέρα ἀπὸ τὴν ἀκαταμάχητον καλ-
λονήν· εἶναι φέγγος ἀκοίμητον, καὶ παροχεὺς ὄλων τῶν ἀγαθῶν
τοῦ κόσμου.

Τοιοιούτρόπως ἐξύμνησαν τὴν σοφίαν ὅλοι οἱ αἰῶνες, τὴν ἐ-
λάτρευσαν οἱ ἐμπνευσμένοι βασιλεῖς, καὶ τὴν ἀπεθέωσαν ὅλοι οἱ
σοφοὶ διὰ νὰ συστήσωσιν εἰς τὰ ὄμματα τῆς πεπλανημένης ἀν-
θρωπότητος τὸ μέγεθος τῆς φύσεώς τῆς.

Ἀλλὰ ἴ τίς δύναται νὰ καταμετρήσῃ ὅλον τὸ μέγεθος αἰ-
τῆς; Πῶς θέλει δυναθῆ ἡ ἀνθρωπίνη φαντασία νὰ περιλάβῃ τὸ
ἄπειρον τῆς οὐσίας αὐτῆς; τοῦ θνητοῦ τὸ ἀσθενὲς ὄμμα δύνα-
ται νὰ ἐμβλέψῃ εἰς ὠκεανὸν φωτός! . . . ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἰς
ἄκρον ἀσθενῆς διὰ νὰ σχηματίσῃ περὶ τοῦ μεγέθους τῆς ἐντελῆ
ιδέαν, ἐκφράζεται διὰ τῆς ἐκστάσεως καὶ τοῦ θαυμασμοῦ του.

Πόσον ὅμως περισσότερον ἐκπλήττεται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς,
ὅποταν διανοηθῇ νὰ συμβιβάσῃ τὸ ἀμέτρητον ὕψος αὐτῆς μὲ τὴν
σμικρότητα καὶ εὐτέλειαν τοῦ ἐπιγείου κόσμου! Πῶς! εἶναι δυ-
νατὸν, ὁ ἐπίγειος οὗτος κόσμος, εἶναι δυνατὸν, ὁ ἄνθρωπος αὐ-
τὸς νὰ μετέχῃ τῆς ἀπάτου ιδιότητος ταύτης τοῦ Θεοῦ!; . . . Ναι·
ὅτε ὁ ὑπέρτατος Δημιουργὸς τῆς κτίσεως ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον,
ἐπλασεν αὐτὸν κατὰ τὴν θεῖαν του εἰκόνα· τὸν ἀνέδειξεν ὡς τε-
λειότερον δημιούργημα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ, Πλάστης Συνεπῆς, ἔ-
δωκεν εἰς αὐτὸν ἀναμφιβόλως καὶ προορισμὸν ἀνάλογον μὲ τὴν

θείαν αὐτὴν καταγωγὴν του· ἀλλ' ἡ ἰδέα τῆς οὐρανίου καταγωγῆς του αὐτῆ, καὶ ἡ ἀπαισία θεά τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι μία ἀντίφασις, ἥτις ρίπτει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν τὴν ἑκστασιν καὶ τὴν ἀμηχανίαν! . .

Ποῖος ὑπῆρξεν ἄρα ὁ σκοπὸς τοῦ Δημιουργοῦ διὰ νὰ πλάσῃ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς; Ποῖον ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ πλάστης ἀκατανόητον προορισμόν; ἐνόησε νὰ πλάσῃ τὸ παράδοξον τοῦτο ὄν, τὸ ἐρχόμενον καὶ παρερχόμενον ἄνευ τινὸς ἐνοίας, ἄνευ τινὸς σκοποῦ, διὰ νὰ ἦναι δυστυχὲς παίγιον ἐπὶ τῆς γῆς!; ἐνόησε νὰ ἐκθέσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, διὰ νὰ τὸ ἐλέηθῃ καταδικασμένον εἰς αἰωνίαν δυστυχίαν καὶ εἰς φρικτὸν ἐξευτελισμόν; ἔδωκεν εἰς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον τὴν θείαν αὐτοῦ εἰκόνα!; εἶναι οὗτος ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν ὁμοίον του ὁ Θεός . . .

Ὅταν ρίψωμεν ἐν ἐλέμμη εἰς τὰς ἀνθρωπίνους κοινωνίας ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἡ πλάνη, ἡ ἀθλιότης καὶ ἡ δυστυχία ἐξκυτέλισαν καὶ ἐκρήμνισαν ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν ἀξίαν, καὶ εἶδωμεν πόση ἀπόστασις ὑπάρχει μεταξὺ τοιοῦτου πλάσματος καὶ πλάστου, ἀπέναντι τότε τῆς ὀδυνηρᾶς ταύτης θεας, ἣ πρέπει νὰ ἀρνηθῶμεν τοῦ ἀνθρώπινου γένους τὴν οὐρανίον καταγωγὴν, ἣ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἐξυβρίζεται τὸ ὑπέρτατον τοῦ Πλάστου μεγαλεῖον! Ἀλλ' ὅχι ὁ Βασιλεὺς τοῦ παντός δὲν ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν θείαν αὐτοῦ εἰκόνα, διὰ νὰ τὴν καταστήσῃ φρικτὸν ἐξουθένημα ἐπὶ τῆς γῆς· ὁ ὑπεράγαθος πλάστης δὲν προώρισε τὸ εὐγενὲς αὐτὸ πλάσμα του νὰ στενάξῃ εἰς τὴν ἐλεεινὴν κατάστασιν αὐτὴν, ὥστε νὰ γογγύξῃ καὶ κατ' αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἰδίας ὑπάρξεως αὐτοῦ!

Ὅταν ὁ πάνσοφος ποιητὴς τοῦ κόσμου ἠδούκησε νὰ πλάσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, ἔδειξε τὴν ἀνεξερεύνητον ἀγαθότητα αὐτοῦ διὰ νὰ τὸν προικίσῃ μὲ τὸ λογικόν, τὸ θεῖον αὐτοῦ δῶρον τὸ λογικόν τοῦτο εἶναι ἀπόρροια τοῦ αἰωνίου λογικοῦ· εἶναι ἀκτίς τῆς θεότητος, εἶναι ῥαχίς τῆς ἀπείρου οὐσίας τοῦ Θεοῦ, καὶ

κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα.

Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος παραγνωρίσας ἐξ ἀρχῆς τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἀξίαν, μακρὰν τοῦ νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ θεοῦ λογικοῦ του, καὶ διὰ τῆς χρήσεως αὐτοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον, ἐγενήθη, ἐξ ἐναντίας ἀπρονοήτως ὀλισθήσας ἠμέλησε τὸ τιμαλφέστερον τῆς ὑπάρξεώς του συμφέρον, εἰς τὸ ὁποῖον συνίστατο ἡ εὐδαιμονία του, τὸ μεγαλεῖόν του, ἡ ἀποθέωσις του; καὶ τοῦτο ἦτον ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις αὐτοῦ, ἦτον τὸ πνεῦμα τῆς σοφίας, ἦτον ἡ παιδεία.

Ὅτε κατὰ πρώτην φοράν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς φύσεως τὸ ἀνθρώπινον γένος, νήπιον, ἀμύρρωτον, ἀτελές, ὡς ἦτον, μία ὁμοία κατάστασις ἐβασίλευεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἡ ὁμοιότης αὐτῆ, ἡ ἰσότης αὐτῆ ἐπέιχε τόπον κοινῆς εὐτυχίας· ὑπῆρξεν ὅλον ἐπίσης τὸ ἀνθρώπινον γένος προικισμένον μὲ τὸ λογικόν, ἀλλὰ τὸ λογικόν τοῦτο, καὶ τοι αὐτόφωτον, αὐτόσοφον, ὡς ὁ αἰώνιος φωστὴρ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπορρέει, ἐκτετελιγμένον ὁμῶς εἰς τὸν αἰσθητικὸν ἄνθρωπον, εἶχεν ἀνάγκην καλλιεργείας διὰ ν' ἀναπτυχθῇ καὶ καὶ νὰ λάμψῃ εἰς ὅλην τὴν θείαν αὐτοῦ λαμπρότητα. Τεῖνον ἀκαταπαύστως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν του ἤρχισεν ἡλὴ νὰ ἐκτελειώσεται, καὶ τὸ στάδιον τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς ἦτον ἀνοικτὸν ἐξ ἀρχῆς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ὄλων. Ἐὰν, ἀφ' οὗτου τὸ λογικόν ἤρχισε νὰ κάμῃ τὰς προσόδους του εἰς τὴν καταληψιν τοῦ παντός καὶ εἰς τῆς ἀληθείας τὴν γνώρισιν, μία κοινὴ ἐκπαίδευσις ἤθελε σταθῆ δυνατὸν νὰ συμπεριλαβῇ ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐὰν ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἡ ἀνθρωπότης σύμπασα ἦνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς της εἰς τὸν νοητὸν τῆς παιδείας ἥλιον, καὶ συνεβάδιζεν εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς· ἡ ἀνθρωπότης ἤθελε φθάσει ταχέως εἰς τὸν εὐτυχῆ προορισμόν αὐτῆς, καὶ ἡ εὐτυχία της ἤθελε εἰσθαι κοινὴ ἐπίσης, ἡ δὲ γῆ πρὸ αἰῶνων ἤθελε κατασταθῆ δι' ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος κατοικία κοινῆς εἰρήνης, εὐφροσύνης καὶ

ἀγολιάσεως· ἀλλ' ἡ δημόσιος ἐκπαίδευσίς ἐξ ἀρχῆς παρημα-
λήθη, ἡ καλλιέργεια τοῦ λογικοῦ περιωρίσθη ἐντός στενωτά-
των κύκλων, καὶ ἡ παιδεία ἀφίνουσα ἔγνη ἐξαισίας λάμπειας
ὅθεν καὶ ἂν διέβη, κατηγάϊσε καὶ ἐφώτισε περιοδικῶς μικρά
τινα τῆς γῆς μέρη, ἐνῶ σκότος βαθὺ ἐκάλυπτε τὸ ὑπόλοιπον
τῆς ἀπεραντοῦ ἐπιφανείας αὐτῆς, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ἀνθρω-
πίνου γένους, ἐμμεῖναν εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, πε-
ριεπλανήθη εἰς τῆς ἀπάτης τῶν προλήψεων καὶ τοῦ σκοτασμοῦ
τὴν αἰωνίαν νύκτα.

Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη μεταξύ τῶν ἀνθρώπων ἡ φοβερὰ ἀνισό-
της, ἥτις, ὠθήσασα τὴν ἀνθρωπότητα εἰς ἀδιέξοδον κύκλον
φοικτῶν καὶ ἀτελευτήτων δυστυχημάτων, ἐπικρατεῖ καὶ μα-
στιζεῖ τὰς κοινωνίας ἄχρι τῆς σήμερον. Ἐντεῦθεν οἱ ἰσχυ-
ροὶ καὶ οἱ ἀνίσχυροι, ἡ ἠψηλὴ τῆς κοινωνίας τάξις καὶ ἡ
ἐξηγητησιμὴ καὶ χυδαία τάξις τοῦ λαοῦ. Ἐντεῦθεν σύμ-
παν τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸ τοσοῦτον εὐνοούμενον ἀπὸ τὸν
Οὐρανὸν, διηρέθη εἰς δύο ἀνίσους καὶ ἀντιθέτους κόσμους εἰς
κόσμον ὑπερέχοντα, κυριεύοντα καὶ εἰς κόσμον δουλον φρι-
κῶδη δὲ ἀποτελέσματα τῆς ὀλεθρίας διαιρέσεως ταύτης ὑ-
πῆρξαν αἱ μανιώδεις ἀποτεφρώσεις τῶν πόλεων, ἡ ἀκατά-
παυστος χύσις τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, αὐτὴ ἡ αἰωνία τῶν
κοινωνιῶν πάλη, καὶ ἡ γῆ ἀντὶ κατοικίας εἰρηνικῆς καὶ
εὐφροσύνης, κατεστάθη τόπος ὀδύων καὶ δυστυχιῶν, κα-
τεστάθη θέατρον φρίκης.

Εἰς μάτην οἱ ἀπρονόητοι λαοὶ γογγύζουσι κατὰ τῆς εἰμυρ-
μένης· εἰς μάτην ἀποδίδουσι τὰ δεινὰ τῶν εἰς τὴν θέλησιν τοῦ
Οὐρανοῦ· εἰς μάτην θεωροῦνται μεταξύ τῶν ὡς δυστυχεῖς ἀνά-
ξιοι τῶν ἀγαθοεργημάτων τῆς θεότητος καὶ ὡς ἀντικείμενα τῆς
ὀργῆς τῆς. Αἱ ὀκνηραὶ ἰδέαι αὐταὶ κάμνουσιν ἔθνη ὀλόκληρα νὰ
λησμονῶσι τὴν ἀξίαν τῶν, τὰς δυνάμεις τῶν τὰ δικαιώματά
τῶν, καὶ νὰ γίνωνται ἔρμαιον τῶν ἰσχυρῶν, οἵτινες τὰ καταβι-
βρώσκουσι καὶ τὰ ὀδηγοῦσιν εἰς τὴν σφαγὴν ἀκαταπαύστως· εἰ·

ναὶ μωρὰ ἐλασφημία, τὸ ν' ἀποδίδῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἀνεξι-
κακὸν πλάστην ὅστις εἶναι πηγὴ αἰωνίου ἀγαθότητος καὶ ἐλέους
τοσαύτην δυσμένειαν, ὥστε νὰ ἐπαναπαύηται εἰς τὰ ἐρείπια τῶν
κοινωνιῶν καὶ εἰς τὴν κάκωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Δημιουργός
Παντοδύναμος· δὲν ἠδύνατο ν' ἀνανεύσῃ μᾶλλον εἰς τὴν ὑ-
παρξίν αὐτοῦ; Ὁ ὕψιστος ἐπροστάτευσε ἐξ ἀρχῆς τὸν ἀνθρω-
πον διὰ τοῦ λογικοῦ, κατέστησε αὐτὸν αὐτεξούσιον, καὶ εἶπεν
ἐπικαλέσθητι τὸ πνεῦμα τῆς σοφίας, γενοῦ δημιουργός τῆς τύ-
χης σου, φανοῦ ἄξιος τοῦ προορισμοῦ σου· ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος,
καρπὸς πάντοτε τῆς ἀνατροφῆς του, κλείσας τοὺς ὀφθαλμούς του
κατέναντι τοῦ θεουργοῦ φωτὸς τῆς παιδείας, καὶ ἀπαρνηθεὶς
τὴν φύσιν του, τὴν ἀξίαν του, ἔγινε θῦμα τῆς ἀφροσύνης του,
κατεδικάσθη ὁ ἴδιος εἰς τὴν αἰωνίαν αὐτὴν μωρίαν, καὶ κατεσά-
θη ἀφ' ἑαυτοῦ ἄξιος αὐτῆς τῆς κοινωνικῆς του δυστυχίας.

Ναὶ ἡ ὀλεθρία ἄλυσις ὅλων τῶν κοινωνικῶν δυστυχιῶν ἀπε-
δείχθη πάντοτε, ὅτι δὲν ἀναχωρεῖ, εἰμὴ ἀπὸ τὰ σκότη τῆς ἀ-
μαθείας, αὐτὴ ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς ἡ ριζικὴ αἰτία, ἐξ ἧς ἔλκει τὴν
καταγωγὴν τῆς ἕως σήμερον ἡ ἀξιοδάρκτος αὐτὴ κατάστασις
τοῦ πλείστου μέρους τοῦ κόσμου· ἀλλ' ἂν ἐσφάλομεν εἰς τὸ πα-
ρελθὸν καὶ ἤδη ὑποφέρωμεν τὰς ὀδυνηρὰς τοῦ σφλματός μας
συνεπείας, ἢ θέλομεν σφάλει εἰς τὸ ἐνεστός; θέλομεν σφάλει εἰς
τὸ μέλον; θέλομεν ἀφήσει κληρονομίαν εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν τὴν
ζοφερὰν ἀμάθειαν, συμπεριπατοῦσαν πάντοτε μὲ τὴν δυστυχίαν;
Ὅταν αἱ κοινωνίαι εἰσὶν ἀπληρησμέναι ἀπὸ τὰς ἀναριθμήτους
ἀθλιότητος καὶ δυστυχίας, τὰς ὁποίας αἱ πλάναι καὶ τὰ διάφο-
ρα ἐλαττώματα ἐπροξένησαν εἰς αὐτάς, ἐν μόνον μέσον σωτη-
ρίας μένει· Ἡ ἨΘΙΚῆ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ· ἡ δὲ παιδεία, ἐνεργου-
μένη εἰς τρόπον, ὥστε νὰ κάμῃ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ γενι-
κὴν καὶ ταχεῖαν πρόοδον, εἶναι ἡ μόνη ἥτις προάγει τὴν ἠθικὴν
ἀναγέννησιν ταύτην.

Ἡ παιδεία ἀναπτύσσει τὸ λογικόν, μορφώνει καὶ τελειοποι-
εῖ τὸν ἄνθρωπον, φέρει τὴν ἠθικὴν τῶν πνευμάτων ἀνύψωσιν,

καταπολεμῆι τὰς προλήψεις, τὰς κακὰς ἐξείς, τὴν κοινωνικὴν ἀνισότητά, τὴν ματαιότητά τῶν ἀνθρώπων· ἡ παιδεία διεγείρει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν μεγαλειότητα τῆς ψυχῆς, τὴν κλίσιν τοῦ νὰ ᾔν' ἐπωφελῆς, καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς ἀρετῆς· ἡ παιδεία εἶναι ἀγαθὸν οὐράνιον· εἶναι κτῆμα ἄφθαρτον, ἀθάνατον, ἀναφαίρετον· οὔτε ἀπὸ πολέμου λαφυραγωγεῖται, οὔτε ἀπὸ ἀσθενείας καταβάλλεται· ἄσυλον τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, παλλάδιον τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων τῶν λαῶν, ἀκαταμάχητον πάντοτε καὶ πανταχοῦ δὲν ὑπόκειται εἰς τὰς περιπετείας τῆς τύχης· ἡ παιδεία τέλος πάντων εἶναι φύσις τις θεία, ἣτις ἀναγεννώσκει τὸν ἄνθρωπον, τὸν κάμνει νὰ αἰσθανῆ τὴν ἀξίαν του καὶ ν' ἀποκτήσῃ τὸ εὖ ζῆν, ζῶν ἄλλην μυριάκις πολυτιμωτέραν ἀπὸ τὴν φυσικὴν ζωὴν· κάμνει αὐτὸν νὰ συνοικειωθῆ μετὰ τὸν πλάστην του Θεοῦ, καὶ ν' ἀποκατασταθῆ εὐτυχῆς ἄνθρωπος καὶ χρηστός πολίτης· ὑπὸ ταύτην τὴν ἐποψίν τὸ γινόν τουτο πλάσμα ἀναδείκνυται ἄξον τοῦ μεγάλου τοῦ προορισμοῦ, καὶ ὁ θνητὸς ἄνθρωπος ἀποθεοῦται.

Ἀλλ' ἡ παιδεία διὰ νὰ παραξῆ τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, δὲν πρέπει εὐδαίως νὰ ἐνεργηθῆ ὅπως εἰς τὸ παρελθὸν ἐλεινῶς ἐνηργεῖτο· ἡ πείρα, ὁ φωτεινότετος ὁδηγὸς τοῦ κόσμου, ἃς μᾶς διδάξῃ ὅτ' εἶναι ἀδύνατον πᾶσα οἰαδήποτε κοινωνία νὰ ἐξελεθῆ τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τὴν ἀδυσσαν τῆς δυστυχίας· ἡ παιδεία, περιλαμβάνουσα εἰς τὰς εὐεργητικὰς χεῖράς της τὴν τρυφερὰν τῆς κοινωνίας ἡλικίαν ἔχει ἀνάγκην νὰ τεθῆ ὑπὸ τὴν σκέπην διαρκoῦς τάξεως, συστηματικῆς ἐνεργείας καὶ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ διὰ νὰ προσδέσῃ ἄνευ διακοπῆς, ὥστε νὰ δυναθῆ νὰ πλάσῃ μετὰ τὸν καιρὸν ἐξ ὀλοκλήρου γενεὰν νέαν, ἣτις νὰ ἐγγυηθῆ τὴν ἠθικὴν ἀναγέννησίν της· ἡ τρυφερὰ ἡλικία εἶναι ἐκείνη, ἣτις ἐξερχομένη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς φύσεως νωπὴ ἀκόμη, δύναται νὰ δεχθῆ ὅλας ἐξίσου τὰς ἐντυπώσεις· ἡ τρυφερὰ ἡλικία εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ἡ ἀπάτη ἀντιλαμβάνεται πλέον εὐκόλως τοῦ ἀνθρώπου· εἰς τὴν νεότητά του ὁ ἄνθρωπος συνοικειοῦται μετὰ τὰς

τετρατόδεις γνώμας, τῶν ὁποίων γίνεται ἔρμαιον εἰς ὅλην τὴν ζωὴν του. Ἀλλὰ καθὼς ἡ ἀμάθεια κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ λαμβάνῃ ἐκ νηπιότητός του τὰς πλέον ἐσφαλμένας ἐντυπώσεις, τὰς πλέον χιμαῖρρίκας ἰδέας, καὶ τὰς πλέον ὀλεθρίους συνηθείας, παρομοίως ἡ παιδεία κατορθώνει νὰ τὸν κάμῃ διὰ νὰ παραδεχθῆ ἀληθείας ἀποδεδειγμένας, ἀρχὰς λογικὰς, διαγωγῆν νουνεχῆ καὶ ἀρετὰς ἀναγκαίαις διὰ τὴν εὐτυχίαν του.

Ἡ συστηματικὴ ἀνατροφή τῆς κοινωνίας καὶ ἡ τοχεῖα ἀναγέννησις αὐτῆς δὲν εἶναι σήμερον δύσκολος· ἡ βαρβαρότης ὡς νὰ εἶχε συστειλεῖ τὴν ἀνθρωπίνην δίκαιοιαν εἰς τὸ παρελθόν, καὶ οἱ τρόποι τῆς μνησείας ἦσαν τοσοῦτον δύσκολοι, ὥστε ἡ παιδεία καθίστατο σπάνιον πλεονέκτημα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἡ γονιμότης, τὴν ὁποίαν ἐπέφερον σήμερον εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἡ ἀνάβυσος τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν φώτων καὶ αἱ πολιτικαὶ μεταβολαί, ἐκυσφόρησε τὰς πλέον εὐνοϊκὰς μεθόδους, δι' ὧν ἡ παιδεία δύναται νὰ κατασταθῆ ἤδη εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος κοινὴ ὡς τὸ βῆον ὕδωρ τῆς γῆς, ἢ ὡς τὸ εὐεργητικὸν φῶς τοῦ ἡλίου. Πῶς;! σήμερον θελεῖ τόχρα δειλιάσει τὸ ἀνθρώπινον γένος ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν ἀναγέννησιν αὐτοῦ; εἶναι δυνατόν σήμερον χεῖρ θνητοῦ ν' ἀντιταγῆ ὡς πρὸς τὴν γενικὴν διάδοσιν τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ; σήμερον θέλ' εἰσθαι δύσκολον πλέον νὰ γεννηθῶσιν εἰς τοὺς κόλπους ἐκάστης κοινωνίας πολῖται πεφωτισμένοι, μεγαλόψυχοι, ἐνῆρετοι, καὶ εὐεργητικοί;!

Ὁχι, οὔτε ἡ ἀνατροφή τῶν λαῶν εἶναι δύσκολος ἤδη, οὔτε πνεῦμα πολέμιον ἀντιτάσσεται εἰς τὴν ἠθικὴν ἀναγέννησίν των· παρῆλθε πρὸ πολλοῦ ἡ ζοφερὰ ἐποχὴ ἐκείνη, καθ' ἣν ἡ περὶ ἀνατροφῆς τῶν λαῶν ἰδέα ἦτον ἐν πολιτικὸν ζήτημα· τὸ ζήτημα ἐλύθη ὁ αἰὼν εἰς τὸν ὁποῖον ζῶμεν, δὲν ἀφῆκε κάμμιαν ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος· κάμμιαν ἄλλη δυσκολία δὲν μένει, κἀνὲν ἄλλο πρόσκομμα δὲν ἀπαντᾶται, εἰμὴ ὁ λήθαργος τῶν ἰδίων αὐτῶν λαῶν, ἡ πολυχρόνιος τῆς ἀμα-

θείας ἕξις, αὐτὴ ἡ χαλεπὴ τῶν κοινωνιῶν νόσος, ἥτις εἰς λαοὺς φύσει ὀκνηροὺς ἀποκαθίσταται δυσίατος. Πᾶσα ἄλλη πρόφασις, πᾶσα ἄλλη ἰδέα, εἶναι ματαία μεψιμοῖρία· ὁ λαὸς ὅστις ἐμμένει σήμερον εἰς τὴν κτηνώδη κατάστασίν του, εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος πολέμιος τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ ἀποκαθίσταται οἰκοθεν ἄξιος τῆς ἐλεεινῆς ταύτης τύχης του.

Ἰπῆρχον ἄλλοτε ἀρχαὶ πολιτικῆς ἐσφαλμένης, ἥτις ἐφρόνει ὡς συμφέρον τὸ νὰ διατηρῇ τοὺς λαοὺς εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας· ἀλλ' ἦτον δυνατόν νὰ δι' ἰσχυρισθῇ τις ἄχρι τέλους, ὅτι ἡ ἀγρία τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις εἶναι προτιμωτέρα ἀπὸ τὴν πεπολιτισμένην; ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύσῃ τις, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐμελλε νὰ ᾖ καταδικασμένος εἰς αἰώνιον μωρίαν; ἔπρεπε τάχα νὰ διατηρῆται ὁ λαὸς, αὐτὸ τὸ πολυανθρωπότερον μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς τὴν κατάστασιν τῶν κτηνῶν; Ποία ὕβρις πλέον σκληρὰ, παρὰ τὴν ἀπάνθρωπον ἰδέαν ταύτην! τὸ λογικὸν ἄρα δὲν ἐπεφυλάχθη, εἰμὴ δι' ἄτομά τινα, καὶ ὅλος ὁ ὑπόλοιπος κόσμος δὲν εἶναι καμωμένος διὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν θεϊαν δύναμιν αὐτοῦ; κυκλοφορεῖ ἴσως εἰς τὰς φλέβας τῶν ἀτόμων τούτων ἰχὼρ θεοῦ, εἰς δὲ τὰς φλέβας τοῦ λαοῦ αἷμα γήινον, αἷμα δοῦλον; ὑποκάτω εἰς ποῖον οὐρανόν, ἢ εἰς ποῖαν καλύβην ἢ παιδείαν δὲν ἀνύψωσε τὸν ἄνθρωπον, καὶ δὲν ἔψευσε τὰς ἐλεεινὰς ἰδέας ταύτας; ἀλλὰ τέλος πάντων ἕως ποῦ ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ ἡ πολιτικὴ ἐκείνη μωρία, τὴν ὁποίαν ἐκρινον ἄλλοτε τοσοῦτον εὐνοϊκῆν ὡς πρὸς τὴν εὐημερίαν τῶν λαῶν; ἕως πότε τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐμελλε νὰ φαίνεται καταδικασμένον, διὰ νὰ δουλεύῃ ἐρπόμενον ἰσχυροῦς τινας ἀπατεῶνας, οἵτινες ἰδιοποιοῦντο ἀσυστόλως τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ τὸ ἐξυβρίζωσι, νὰ τὸ λαφυραγωγῶσι καὶ νὰ διαθέτωσι περὶ τοῦ προσώπου του καὶ τῶν ἀγαθῶν του, καὶ οἵτινες ἐνόουν, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν σκοπὸν των τοῦτον χωρὶς νὰ διατηρῶσι τὸ πνεῦμά του εἰς τὸν αἰώνιον τῆς ἀμαθείας σκοτασμόν;

Ὅχι· ἡ φύσις θεοαίως δὲν ἔκαμιν ἔθνη ὀλόκληρα διὰ νὰ ᾖναι

παίγνια τῶν παθῶν τῶν ἰσχυρῶν· ὁ οὐρανὸς δὲν κατεδίκασε λαοὺς ὀλοκλήρους διὰ νὰ μένωσιν αἰωνίως θαμμένοι εἰς τὰ σκότη παχυλῆς ἀμαθείας καὶ βαθυτάτης ἠλιθιότητος. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἔλαβεν ἀπὸ τὴν φύσιν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν συντήρησίν του, ἐὰν τὰ ἔθνη ἔχωσι τὸ δικαίωμα τοῦ ν' ἀποκαθίστανται εὐτυχῆ, πᾶς θνητὸς ἔχει δικαίωμα εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ Οὐρανοῦ, πᾶς θνητὸς ἔχει δικαίωμα εἰς τὰ φῶτα· τὸ λογικὸν τῶ εἶναι ἀνεγκλιῶν.

Ὁ ἄνθρωπος περιεπλανήθη ὡς ἐκ τῆς ἀμαθείας εἰς μυρίας ἀπάτας καὶ παραφορᾶς, καὶ ἀλγεινότατον ἔλεος ἐκίνησε πολλάκις ἐπὶ γῆς τοῦ ἐξευτελισμοῦ του ἢ οἰκτρὰ θέα· ἀλλ' εἰς ὅποιανδήποτε κατάστασιν καὶ ἂν κατέπεσεν ἡ σεβαστὴ εἰκὼν τοῦ ὑψίστου αὐτοῦ, ποτὲ δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀξία περιφρονήσεως, ποτὲ δὲν ἔπρεπε νὰ ἐξυβρισθῇ· ὁ ἄνθρωπος εἶναι μέγας, καὶ δὲν ἐφάνη μικρὸς, εἰμὴ ὅταν δὲν τῷ ἐπαρουσιάσθη ἡ εὐκαιρία διὰ ν' ἀποδείξῃ τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας του· ὁ ἄνθρωπος ἀνεμέτρησε τοὺς οὐρανοὺς, ἀνεκάλυψε τοὺς νόμους τῆς κινήσεως, διέσχισε τὰς θαλάσσας, διεπέρασε τὰ ἐνδόμυχα τῆς γῆς, ὑπέταξε τὰ στοιχεῖα εἰς τὰς χρεῖας καὶ εἰς τὰς ἠδονὰς του, καὶ ἐτελειοποίησε τὴν τύχην του ὡσάκις ἠδυνήθη νὰ συλλογισθῇ ἐλευθέρως.

Ἀλλὰ παρῆλθον τέλος πάντων ἐκεῖνοι οἱ καιροί, ἠλλοιώθησαν πρὸ πολλοῦ αἱ σφαλεραὶ ἰδέαι ἐκεῖναι, καὶ ἦδη μετέβημεν εἰς ἐποχὴν ἄλλην· ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ἐποχὴ τῶν μεγάλων ἰδεῶν καὶ τῶν μεγάλων ἔργων, εἶναι ἐποχὴ τῆς τελειοποιήσεως τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, ἐποχὴ γόνιμος λαμπροῦ μέλλοντος διὰ τὴν οἰκουμένην. Ἰδέτε πῶς βαθμηδὸν ἀλλοιοῦται ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Ἰδέτε πῶς αἱ λάβαι τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν φώτων διαχέονται ἤδη πανταχοῦ, καὶ τὰ σκότη τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀμαθείας διαλύονται, τὸ δὲ ἀνθρώπινον γένος ἀνακύπτει· ὁ κρατῆρ οὗτος ἐξερράγη ἅπαξ ἐπὶ τῆς γῆς διὰ νὰ μὴ σεβσθῇ πλέον· ἐπείσθησαν ἤδη αἱ Κυβερνήσεις καὶ οἱ λαοί, ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀναγέννησις τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ἐν γένει ὑπὸ τὸ ἀδιάσειστον κράτος τῆς βα-

σιλευούσης παγκοσμίου ειρήνης· είναι ἡ μόνη ὁδός, τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ θέλουσι φθάσει εἰς τὴν τελειοποίησιν αὐτῶν, καὶ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας.

Ἡ πείρα τῶν αἰώνων, παρουσιάζουσα τὴν φρικτὴν εἰκόνα τοῦ παρελθόντος· δὲν θέλει μᾶς γενῆ τέλος ὁ ἀλάνθαστος ὁδηγὸς τοῦ μέλλοντος; ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ βαρβαρότης δὲν ὑπῆρξαν ἐκεῖναι, αἵτινες ἐπροξένησαν πάντοτε τοὺς βιαίους τῶν κοινωνιῶν σπαραγμὸς ἐκείνους; οἱ ἄνθρωποι· δὲν ἐσφάγησαν μεταξύ των εἰς ὅλους τοὺς καιροὺς ἕνεκα τῆς πλάνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἀμάθεια ἐξῆκολούθη νὰ τοὺς διατηρῆ; Πόσα αἵματα τῆς δυστυχῆς ἀνθρωπότητος ἐχύθησαν ἀνωρελῶς! ἀλλ' ἡ παιδεία ποτὲ δὲν προξενεῖ τὰς θλιβεράς συγκρούσεις καὶ τὰς αἱματηράς αὐτὰς ἐπαναστάσεις ἐπὶ τῆς γῆς· ἐξ ἐναντίας φέρει πάντοτε τὴν γαλήνην τῶν παθῶν· ποτὲ δὲν διεγείρει ἐντὸς τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν τὰς βιαιὰς παραφοράς ἐκείνας, αἵτινες κλονίζουσι τὰ κράτη· αὕτη μορφώνει μάλιστα τὰς εἰρηνικὰς ψυχὰς, καὶ ἂν βαθμηδὸν μεταβάλλῃ τὰς ἰδέας τῶν ἀνθρώπων, τοῦτο κατορθοῦται πάντοτε διὰ κινήσεων τῶν πλέον ἀνεπαισθητῶν· αἱ ἐπαναστάσεις, τὰς ὁποίας αὕτη φέρει πάντοτε ἐπωφελεῖς διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος, δὲν δύνανται νὰ ᾔναι λυπηραὶ, εἰμὴ δι' ἐκείνους οἵτινες ἔχουσι συμφέρον νὰ τὸ κατὰλίθωσιν καὶ νὰ τὸ ἀποπλανώσιν. Ἡ παιδεία ἐκτεινομένη εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς κοινωνίας, φέρει βαθμηδὸν τὴν ἠθικὴν αὐτῆς ἀναγέννησιν καὶ τὴν κοινὴν εὐτυχίαν, ἐνῷ ἡ ἀμάθεια κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ θηλάσῃ τρόπον τινὰ τὸ γάλα ἐνὸς ἐπικινδύνου δηλητηρίου, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τέλος συμφυσιῶται μὲ αὐτὸν, καὶ ἀναπτυσσόμενα ἀπὸ τὰς περιστάσεις προάγει εἰς τὰς κοινωνίας τὰς πλέον τρομακτικὰς καταστροφάς.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ

ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΤΗΣ ΕΛ- ΛΑΔΟΣ ἢ εἰκὼν τῆς ἀξιοδακρύτου καταστά- σεως αὐτῆς.	Σελίς 99
Η ΦΙΛΟΔΟΣΙΑ.	» 114
Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΣΕΛ.	» 118
ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΒΑΥΑΡΩΝ ἢ ἡ ζυθικὴ ἐπανάστασις τοῦ Μονάρχου.	» 120
Η ΔΑΝΟΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.	» 124
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ.	» 129
ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.	» 134

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ.

Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ ἐκδότῃ.

Ἐν Σμύρῃ παρὰ τῷ καταστήματι τῆς Ἀμαλθείας.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ Κυρίῳ Δ. Ξένῃ.

Ἐν Ἰασιῷ παρὰ τῷ Κυρίῳ Α. Τέσσα.

Ἐν Βουκουρεστίῳ παρὰ τῷ Κυρίῳ Ἰω. Σκαρλάτῳ.

Συνδρομὴ ἑτησίᾳ διὰ τε τοὺς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Κρά-
τους συνδρομητὰς δίστηλα 3.